This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

3 2044 100 093 939
Widener Library
Digitized by Google

Balt 1844.5

VE RI TAS

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

№ 491.

K. A. Junnelius.

Mansikoita ja Mustikoita.

„Soisin Suomeni hyväksi,
Maani marjan kasvavaksi.“

III.

Helsingissä,
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa, 1861.

Digitized by Google

Balt 1844.5 (3)

Kirjailija E. J. Ellilälle muistoksi ensimmäisestä (mutta toivottavasti ei viimeisestä) mieltäni suuresti ilahduttaneesta käynnistä kotonani Kuopiossa 16.8.1951 Erkki Rautsalo.

Paino-luvan antanut: *L. Heimbürger.*

HARVARD UNIVERSITY LIBRARY APR 17 1963

Digitized by Google

Ainehisto.

Kansanlauluja:

Siv.
* Lauluin kaipaus (Iivanainen Nilsiässä.) . . . . 1.
Aikain muuttuvaisuudesta (Pentti Lyytinen Rautalammilla.) 3.
* Pojat tytöille (Savosta.). . . . . 5.
* Riika, piika parka (Savosta) , ... 5.
* Rakkauden tuskissa valitus (Luultavasti Heinäveden lukkari Wenell.) . . . . 6.

?.

* Horation ode XVI. Lib. II. (Karjalassa suomennettu.) . . 8.

A.

Kolme velimiestä (Jerem. Gotthelff.) . . . . 75.

O.-D.

Minne? . . . . 73.

B. F. G.

Vapunpäivä (Auerbach.) . . . . 107.

Santala.

Heinäkuun 5:s päivä (Runeberg.). . . . . 10.
Poikani syntyessä (Petöfi.) . . . . 15.
Maansa pettäjille (Petöfi.) . . . . 17.
Joudu, joudu, kultani! . . . . 35.
Muinoin mullakin sydän sykki . . . . 36.

*) Näin merkityt runoelmat ovat kirj. seuran varoista.

Digitized by Google

Suonio.

Laulu auringolle (Arvidsonin ruotsinnos Ossianista.) . . . 31.
Kultain ja miekkain (Petöfi.) . . . . 33.
Lorelei (Heine.) . . . . 68.
Kun. Taavetin 1 psalmi . . . . 37.
„ „ 12 „ . . . . 38.
„ „ 19 „ . . . . 40.
„ „ 23 „ . . . . 43.
„ „ 42 „ . . . . 45.
„ „ 139 „ . . . . 47.
Suomalainen maamme Ruotsalaiselle . . . . 49.
Runoniekan sydän . . . . 51.
Sotamiesten laulu . . . . 52.
Varotus . . . . 53.
Varotus tytöille . . . . 54.
Kaste ja kyynel . . . . 55.
Laulu Anakreonin tapaan . . . . 56.
Neidon rukous . . . . 57.
Suurelle herralle . . . . 58.
Neuvo . . . . 59.
Elämän menot . . . . 61.
Kova rangaistus . . . . 62.
Yhteen kasvaneet koivut . . . . 64.
Nuoruuttaan surija . . . . 65.
Kultaa odottaessa . . . . 66.
Pohjolan valkeneminen . . . . 67.

Tuokko.

Wilhelm Tellin kuolema (Uhland.) . . . . 19.
Syyslaulu (Runeberg.) . . . . 23.
Kanteleeni (Thomas Moore.) . . . . 24.
Iltasella (Thomas Moore.) . . . . 26.
Nuori runoilija (Thomas Moore.) . . . . 27.
Äl' unhota hautoja urhoin (Thomas Moore.) . . . . 28.
Kannel Taaraan linnassa (Thomas Moore.) . . . . 72.
Maan jako (Schiller.) . . . . 29.
Nuoren sotijan ero kodistaan . . . . 70.

Digitized by Google

Lauluin kaipaus.

Lauloi ennen laululaumat,
Sulomielin soittelivat
Äänellä helisevällä,
Kuminalla kultarinnan.
Lauloit puussa, lauloit maassa,
Lauloit luonnon laaksoloissa,
Lauloit päivistä pahoista,
Lauloit päivistä hyvistä.
Lauloi ennen laululinnut,
Kultarinnat kuikutteli
Suomen suurilla saloilla,
Kaunihilla kankahilla,
Lauloit vierillä vesillä,
Vetten päällä veisasivat
Kesän kaunihin ajalla,
Ajalla suven suloisen;
Soitot kaikui kankahille,
Laulut laaksoihin leveni;
Sit' oli korvin kaunis kuulla,
Ilo meidän mietiskellä. —
Ei nyt laula laululinnut,
Kultarinnat kuikuttele,
Josta laulu luonnon saisi,
Ilo soittohon sopisi.
Halla on pannut laulun luonnon,

Digitized by Google

Kylmä laulajat lumonna,
Pakkanen pojes ajanut,
Talvi jättänyt jälelle
Varpuset valittamahan,
Tijaiset tirisemähän,
Harakat hatsattamahan.
Mut on tuolla toisiakin
Lintuja liriseviä,
Soman laulun laativia,
Uutta ääntä antavia
Tuossa siistissä salissa,
Hyvin sievässä häkissä
Ilona asujamilla.
Net linnut, lihavat linnut
Eivät Suomea selitä; —
Vieras kieli, vieras mieli!
Ei se luonto laulussansa
Suomen luontohon sopisi.
Siis ne laulut laulajoitten
Eivät kai'u kunnahille,
Eivät laaksoihin levene.
Jos kerran kesä tulisi,
Saisi Suomiki sulonsa,
Isänmaammekin ilonsa,
Luonto loisi laulurinnat,
Suomen mieli, Suomen kieli
Soisi soittoja somia,
Jotka kauvas kaikuisivat
Oman Suomemme sulona
Ilona imantehena!

Digitized by Google

Aikain muuttuvaisuudesta.

Ajat aina muutteleksen
Sekä vuodet väisteleksen
Niinkuin Salomo sanopi.
Koko luonnon valtakunta
Ain' on muutosten alainen.
Aika asettaa asiat,
Aika laitkin laittelepi,
Aika muuttavi monarkit,
Valtakunnat vaihtelepi.
Aika linnat liittelepi,
Aika vallit vahvistapi,
Myöskin muuttapí muruiksi.
Aika kaupungit kutopì,
Aika poroks polttelepi.
Aika sytyttää sodatkin,
Aika riidat ratkaisepi.
Aika kansat kasvattapi,
Aika mullaks muuttelepi.
Aika kaikki kääntelepi,
Kaikki paikat kallellensa,
Mailmanki mahtinensa
Muuttelepi mullinmallin.
Aika muuttanut minunki,
Tieni monenmutkaiseksi,
Kun olen elänyt ennen,
Vaeltanut vaivan kanssa
Ylös ja alas mäkeä.

Digitized by Google

Aika antoi onnen mulle,
Aika antoi aika käellä,
Aika antoi arvon mulle,
Aika arvoni alensi.
Kyllähän minäi kykenin
Nuotallen nuorempanani,
Vaan nyt vanhana vapisen,
Voimatoinna voivottelen.
Aika kummasti kulupi,
Aikalaillansa ajelee,
Aika viepi vuodet kaikki,
Aika viikot vierettäpi.
Aika arvon ansaitsepi,
Aika kaikki kirjottapi,
Aika Amenen sanopi.

Digitized by Google

Pojat tytöille.

Tytöt hyppi, helmet helkki,
Nuorten miesten silmät välkki,
Nuoret miehet laulamaan:
Jos oisit maassa mansikkaisna,
Maan povessa puolukkaisna,
Söisin sun sydämehein.

Riika, piika parka,
Meni aivan varhain
Laumaans katsomaan.
Käkilinnun kuuli,
Vaikk' ol' raskas tuuli
Oksall' kukkuvan,
Kuudest' käki parkas,
Siitä Riika arvas
Naimavuotensa;
Itkusuulla huusi:
Pitkää vuotta kuusi
Miestä odottaa!

Digitized by Google

Rakkauden tuskissa valitus.

Minne on rientänyt rinnastain rauha,
Sortunut sieluni raittius?
Alati povessain myrsky nyt pauhaa,
Mennyt on entinen vapaus.

Ennen ma käyskelin talosta taloon,
Miellytin tyttöjä ilossain;
Nyt mua murhe vaan työntävi saloon,
Löydä en sielläkään lepoain!

Ennen ma juttelin jalosti juuri,
Laskelin lauseita lystiksein;
Nyt olen ääneti aivan kuin muuri,
Kaino ja kehnokin mielessäin.

Ennen ma kantelen ääressä lauloin,
Sopivatpa soitollen sormeni;
Nyt ovat kynteni kiedotut pauloin,
Ei taho taipua ääneni.

Muutos on julmasti murtanut mielein,
Toimista tarkoista viettänyt;
En toki soisi kujertavan kielein,
Tyydyn vaikka taivas on pimennyt.

Nyt vasta viisaus virvottaa alkaa,
Luonnonki salasuus selviävi;

Digitized by Google

Yksin en oo minn' astuukin jalka,
Tuttuja mulla on salossaki.

Taivahan piiri ja luonnonki luodut,
Eläimet, linnut, virvat ja puut,
Opiksi mulle ne kaikk' ovat suodut,
Vaikka en siksi heit' omistanut.

Lintuki laulavi rakkaudesta,
Luvaten ikuisen lempeyden;
Virtaki virkkavi kaipauksesta,
Lehdissä näen katoovaisuuden.

Sitten jos katselen piiriä taivaan,
Tähdet ne tuikkavat taukoomata,
Lupaavat lujasti jälestä vaivan
Iloa, onnea loppumata.

Miksikäs annan murheellen sijaa,
Toivossa aikani kuluvi vaan;
Onnipa mullakin kukoistaa pian,
Autuutta minäki maistella saan.

Taivossa yhtyvät ystävät jälleen,
Tavata tuttuni taivossa saan;
Tätäpä toivon ma taas ilotellen,
Rupean lauluja latelemaan.

Digitized by Google

Horation ode XVI. Lib. II.

(Karjalassa suomennettu.)

—◡ — — — ◡◡— ◡ —◡

Hahtimies rauhaan haluaa, merellä
Myrsky kun kohtaa sekä pilvi musta
Pois valon viep', ei nävy tähdet varmat
Laivaväellen.

Vaittelee rauhaa väki tuima Turkin,
Vaittelee Greekan sotasankaritkin;
Ystävät! Kalliimp' lepo, rauha on kuin
Kulta ja korkuus;

Sillä ei rikkaus eli ruhtinasten
Vahtikaan salpaa sydämestä vaivaa
Eikä linnoihin tulemasta estä
Lentoja murheen.

Eletään kelvoin vähäsellä, kun on
Pöytä herkutoin, oma suola, leipä,
Unta eik' estä paha pelko eikä
Saastanen ahneus.

Miks' anoin paljoo lyhyt aika voiman
Tuhlataan kauvas kotomailta kulkein?
Maalta pois muuttain kuka muutti koskaan
Mieltä ja luontoo.

Digitized by Google

Laivahan kiipee suru vaskettuunki,
Ratsumiehen myös suru kiinni ottaa,
Liukkahamp' peuraa sekä tuulta aikaan
Myrskysen ilman.

Mieli kun tyytyy osahans unhottaa
Huomenen huolet, kovat onnet ottaa
Naurusuin vastaan. Alituista onnee
Eip' ole kellään.

Kuoli pois varhain ulias Akilles,
Vaipui vanhuuttans ijäkäs Tithonos,
Mullen ehk' antaa mitä sulta kieltää
Rientävä hetki.

Ammoovat karjat monet ympärilläs,
Hirnuvat sulla kenokaulat orhit,
Verkaset vaatteet etähältä tuodut
Päälläsi kannat.

Luoma peltoisen vähän antoi mulle
Ynnä myös pienen runotaidon, että
Naapurien nauruks' ite irvihampaat
Laulelen ilkeet.

Digitized by Google

Heinäkuun 5:s päivä.

(Runeberg.)

Nyt kesäpäivä loistavi,
Niin outo ompi mieleni
Täll' aamupuhtehella.
Lähetkö poika lehtohon,
Suvinen siellä ilma on
Nyt meidän lainoskella:
Tää päivä juhlapäivä on.

Soturi sen kun lausuvi,
Hän korjaa työnsä, nousevi
Ja käden mulle antaa:
Ja kylän kautta astumma,
Ja niitun kukkapolkuja
Sinisen lammin rantaan,
Ku loisti kasteen helmissä.

Voi sitä maata, taivasta!
Sanaa ei vanhus virkkana,
Hän senkuin katsasteli.
Välistä silmä kyynelti,
Puristain viimein kättäni
Hän hiljaa lausutteli:
„Tään eestä voisko kuollaki?"

En vastannunna. Silmä vaan
Sai syömestäni vastaamaan,

Digitized by Google

Hän toist' ei tahtonunna.
Ja hetken aikaa ääneti
Kun seutua, kuin ennenki,
Hän oli katsellunna:
Sanoiksi virkki viimeinki:

„Jaa, poika, tältä rannalta
Palasen näet sä Suomea,
Jok' isänmaa on sulla.
Näin kaunihit kuin Virtaan veet,
Saimaan on saaret, niemekkeet,
On missä Wuoksi tulvaa,
Imatran koski kohisee.

Ja saitko kauvas Pohjahan,
Maan sielläi yhtä armahan
Näkisit vaaroiltansa;
Ja rannetta jos aukeaa
Näit Pohjanlahden huuhtomaa,
Ois Suomi sulossansa
Ja sytyttäisi sinua.

Vaan arvaatkos sa mieltäni,
Ja ymmärrätkö silmäni,
Se miksi kyynelöipi?
Ja tämä päivä, tiedätkö
Tää sulon sulo miksikö
Niin katkera mull' ompi.
Tää viides Heinäkuuta on.

Koittaapi päivä, vierevi;
Kuin moni jälkee jättävi
Kun toista saat jo oottaa?

Digitized by Google

Heinäkuun viides päivä, ah!
Jälett' ei mennyt, muistanpa
Sen seitsentoista vuotta;
Silloin sai Duncker surmansa.

Olj muinoin kansa Suomessa,
On vieläkin: se onnensa
Kaikk' oppi kantamahan.
Ei säästele se henkeään;
Jaloa, jyrkkää mieltähän
Ei murra kuolokahan,
Se kansa ompi meidän tää!

Sinä sen näet nyt rauhassa,
Sit' eivät sorra, haaskaha
Ja syömes sille sykkii,
Mie näin sen koiteltaessa,
Sodan ja näljän tuskassa,
Samana näin kuin nytkin.
Mi mielein voinet arvata!

Ma näin sen verta vuotavan,
Näin tappioita, voittoja,
Vaan pettäjää en nähnyt.
Kussa ei noussut päiväkään,
Sotijan jäätynehenkään,
Pakohon miel' ei tehnyt,
Vaikka turvaa ei, ei toivookaan.

Mi malttamusta, miehuutta,
Mi neroa, mi intoa,
Mi mieltä miehen siksi,
Mi uros-töitä tarvitsi,

Digitized by Google

Tää, jota kansa, miehetki
Sanoisi sankariksi,
Ja kuoltua kunnioittaisi.

Vaan kysy sotavanhusta,
Ketään jos saanet kohdata
Sit' joukkoo urhokasta:
Tiesikö miestä kuitenkiin,
Jot' yli muita mainittiin,
Ja varmahan hän vastaa:
Jaa, Duncker häntä kutsuttiin.

Ja suvun suuren lahjatta,
Sai tämä mökin lapsena
Syvistä sydänmaista,
Ja korotettiin kunniaan,
Ja mainittihin ympär' maan
Varminna vartioista,
Ja unohdu ei Suomessa!

Ja tämän kunnialoistehen,
Hän lemmellänsä voitti sen,
Syvimmän sydämensä.
Valan hän vannoi maallensa,
Sen kuin emonsa, kultansa
Edestä kuollaksensa. —
Tää lempi tuotti kuulunsa!

Hän kaatui; mutta kuitenkiin,
Oi onnellista, kenpä niin
Saa kuolla kunnialla;
Uhaksi unhon-järvenki,
Sen aalloista hän nousevi

Digitized by Google

Vihannan luodon lailla —
Ja elää kuoltuansaki!

Nyt loista kukkasissa maa!
Sä kaikkialla aallosta
Vihanta nosta ranta!
Rusottaa anna vaarasi,
Veet anna vilkkuu virtasi,
Ja kohti taivon kantta
Luo loistain Saimasilmäsi!

Niin jotta Muisto, mainiten
Tänään nimeä Dunckerin
Sinusta silloin voisi
Kehua: Kah noin kauniina
Lempensä saanut loisti maa,
Ken syttymättä oisi?
Tään kullan eestä kuoli hän!

Digitized by Google

Poikani syntyessä.

(Petöfi.)

Saakaa tänne poikani,
Likistelläkseni soisin!
Katso! elonpuustani
Vesa nuori mulle nousi!

Sikiö sa sieluni!
Terve tuhannesti tullut!
Riemulauluiltani en
Parkujasi vielä kuullut.

Kasvojasi katselen,
Isänmieltä miellytellen.
Papittai sua kastan jo
Itse ilo-kyynelillän.

Tähteintutkijaksi sain
Tätä tähteä tarkastaksein,
Ko'in silmist' ennustain
Onneansa aavistaksein.

Toivon, riemun kukkapuu
On hän minun silmissäni;
Elköön panko halla vaan
Ennen aikaa kukkaistani!

Digitized by Google

Kuolo! ethän julma lie
Kukkivata katkomahan!
Ei minulle — muista se! —
Maallein suon sen kasvamahan.

Niinkö poikain! — saatuas'
Kerran mieheks' aivot koittaa
Isän astuu jälkiä,
Ell'et häntä jaksa voittaa!

Sitte kerran haudallain,
Luottavasti lausutahan:
Kuoltuaanki maallensa
Henkens' elää poi'assahan!

Digitized by Google

Maansa pettäjille.

(Petöfi.)

Te pahkat maamme ruumiissa!
En mainita voi teitä,
Ett'en tulena korventaa
Sois teidän sydämeitä!

En ole liekki polttava,
Vaan laulut julmat mulla,
Ne annan kirouksena
Ma teidän päähän tulla.

Rikasko maamme ompi niin,
Ett'ei se teistä huolis? . . .
Sa köyhän köyhä kuitenkin, —
Kun kurjuuteen ei kuolis!

Te rosvot! minkä vaivoin vaan
Sai maamme kasvamahan:
Neronne voiman, oppinne,
Sen veitte toiseen maahan!

Jos nälkähänki nääntyköön
Tää kallis isänmaanne,
Se verta vaikka itkeköön,
Te piätte riemujanne.

Digitized by Google

Ja jällehen jos saattekin,
Niin köyhät palajatte,
Ja maata, jota ryöstitte,
Mierolla vaellatte.

Siis koska maataan hyljätä
Olj teistä teko mielu;
Niin luokoon hauta luunne pois,
Ja taivas teidän sielut!

Digitized by Google

Wilhelm Tellin kuolema.

(Mukailema.)

Koht' Alpit vihoittavat,
Kuin lum' on paennut,
Ja vuoret verhon saavat,
Kun jää on rauennut.
Tää teille, Alppein kansa,
On kaunis kuvaus,
Kuin päässyt kahleistansa
On maanne vapaus.

Kah tuolla Schächen-virtaa,
Kuin juoksee vuoresta,
Se kalliotki murtaa,
Puut vääntää juuresta.
Se tien, kuin kulki sieltä,
Kuohuillaan hautasi
Ja nuorukaisen tieltä
Matkaavan tempasi.

Myös tielle rientää juuri
Nyt toinen vuorilta;
Ei häntä surma suuri,
Ei kuolo kauhista,
Kuin kotka pojan luokse
Hän rientää vaipuvan;
Vie kuololta sen, itse
Sai vanhus kuoleman.

Digitized by Google

Kuin kuolleena luo rannan
Hän juoksi virrasta,
Niin ääni kaiken kansan
Niin kaikui surusta,
Kuin siirtynyt ois sieltä
Perustus kallion:
„Nyt Tell on mennyt meiltä,
Jo kuollut Telli on!"

Jos paimenena oisin
Mä lumivuorilla,
Tai jos ma souteleisin
Noill' Urin virroilla,
Niin murheissani luoksen
Mä Tellin rientäisin
Ja kyyneleeni juosten
Noin virren veisaisin:

Nyt oot sä hengetönnä,
Kuin muille turvan toit;
Sä vielä harmaapäänä
Työn urhon tehdä voit.
Sä lapsen hengen säästit
Omallas; — isänmaa,
Jon kahleistansa päästit,
Vapaana kukoistaa.

Se lempi, jonka valta
Sun saatti surmahan,
Se lyömähän sun kerta
Sai maasi sortajan.
Et huollut kuolemasta,
Vaan valmis auttamaan

Digitized by Google

Sä olit nuoruudesta
Ain' asti kuolemaan.

Jos aika nuorukaisen,
Jon nyt sä pelastit,
Viel' ois sinulla, tai sen
Eloo nyt eläisit,
Niin sulta mainetöitä
Nyt toivois isänmaa;
Vaan työtä, jon nyt teit sä,
Ei löydy sulompaa.

Kuin kunniaa jo kyllä
Soi sullen korvihin,
Niin kuolon-huudon vielä
Sä kuulit heikonkin.
Ken kunniaa jo kantaa
Ja eestä hurskaiden
Voi henkens' uhriks' antaa, —
On uros vapaiden.

Kuin koston työtä teit sä,
Niin säilyi henkesi;
Nyt vasta armotyössä
Sun hylkäs' onnesi.
Ei taivas henkeäsi
Maas' eestä vaatinut,
Sen vasta syytöin lapsi
Oil sulta ansainnut.

Nyt seisoo templi rauhan
Avoinna paikalla,
Joss' ammuit kerta konnan

Digitized by Google

Jontsella tarkalla;
Vaan jossa pojan kannoit
Sa kuolon kourista,
Sait, vaikka henkes' annoit,
Vaan ristin louhista.

Sun työtäs urhollista
On kiitos kaikuva,
Ja maasi pelastusta
Jok' aika kertova;
Vaan paimen aamuin illoin
Käy kullan-ruskossa,
Ja kuolostasi silloin
Hän laulaa laaksossa.

Digitized by Google

Syys-laulu.

(Mukailema.)

Syys on tullut,
Lehti kellastuu,
Hautahan jo lakastunut
Kukka kallistuu;
Kohta sen jo peittää hanki;
Mutta joille vaan sen henki
Antoi riemun kesän loistossa,
Kukoistaa se vielä muistossa.

Kauneus sen
Hetken kesti vaan;
Eipä aikaa kukoistuksen
Ihmis-kukkakaan
Saanut kestäväistä täällä;
Hänkin kohta myrskyn säällä
Surkastuu ja hautaan kaatuupi
Ja myös vihdoin maaksi maatuupi.

Sä, kuin loit mun
Maasta maailmaan,
Suo mun puhtahana ruusun
Lailla loistamaan!
Että, kuin on mennyt multa
Kukoistuksen aika-kulta,
Jättäisin myös muiston armahan
Tänne, vaikka vaivun hautahan.

Digitized by Google

Kanteleeni.

(Thomas Moore.)

Nyt kanteleeni kerta vielä
Ma kieliäsi viritän
Ja kanssas ehkä murhekiellä
Myös veisaamaanki yritän.
Ei riemu ääntä anna sullen;
Kuin sulot soitot Sionin
Kahleissa Israelin ollen,
Sä soit vaan surusävelin.

Vaan sitten kuin ma viime kerta
Sun soivan kuulin, rauhakin
On käynyt meidän maata, merta
Ja sytyttänyt sieluihin
Tuon tulen toivon, jonka leimu
Jo turhaan taas on rau'ennut.
Vaan sulle, muilla kun oil riemu
Ei riemun taivas au'ennut.

Ken iloo tehdä taisikahan
Sun kielilläsi kantele!
Kun joutsen viihtyy kuolemahan
Ei iloo leivo laulele.
Ja vapautta kuinka saisin
Sun soimaan kannel-kultainen,
Kun seppeleiskin kaunokaisin
On milt'ei kahleen kaltainen!

Digitized by Google

Ah riemua, jos vielä saisin
Jos hetkenkin vaan huokua,
Niin mailmalle näyttää voisin
Kuin herttaisesti kaikua
Tää armas kanteleeni voipi
Myös murheensakin ajalla —
Kuin pakahtunut patsas soipi
Eikyptin korven sannalla *)

*) Dimidio magicae resonant ubi Memnone chordae.

Digitized by Google

Iltasella.

(Th. Mooren mukaan.)

Kuink' armas hetki on, kuin illan tullen
Jo aurinkoinen aaltoon alenee!
Niin mennyt aika muistuu mieleen mullen
Ja huokauksein luokseis pakenee.

Kuin katselen tuon valon kulta-kaarta,
Jon länsirannan laine kuvastaa,
Sen sätehillä etsiin rauhan saarta
Mä tahtoisin pois maasta matkustaa.

Digitized by Google

Nuori Runoilija.

(Th. Moore.)

Runoilija nuori käy sotaan nyt,
Hän Tuonen jo lähenee rantaa;
Hän miekall' isäinsä on vyöttäinnyt
Ja kannelta vielä hän kantaa.
„Oi runoini maa! jos maailma sun
Myös hylkäisi — vieläkin koittaa
Ain' armasta suojella miekkani mun
Ja kannel sen kunniaa soittaa."

Runoilija kaatui — kahle hänt' ei
Nyt ahdista — vapaana tahtoi
Hän kuolla ja kantelen soinnon hän vei,
Kuin kädellään kielet sen katkoi.
„Ain' ollos kahlehin saastumaton,
Sä lemmen ja kunnian kieli!
Sun soittosi luotu vaan vapaille on,
Ei niille, joill' orjan on mieli!"

Digitized by Google

El' unhota hautoja urhoin!

(Thomas Moore.)

El' unhota hautoja urhoin!
Kuin uljaat henkensä heitti
Vapauden eestä — ah silloin
Myös multa toivomme peitti!

Ah, voisimme kuolosta ostaa
Henget, kuin kulkivat meiltä!
He konnille voisivat kostaa,
Meit' ohjata orjien teiltä.

Jos kahleemme voisimme murtaa,
Jos kohtakin hetkeksi vaan,
Ei voimaa maatamme sortaa
Ois maassa, ei taivaassakaan.

On mennyt jo kaikki — ja tulkoon
Nyt kuuluksi voittajamme —
Vaan kirottu kunnia olkoon,
Kuin ahdistaa sielujamme!

On parempi haudassa maata
Ja kahleiss' uljaana olla,
Kuin kunniaa surmalla saada
Ja vapauden kuololla.

Digitized by Google

Maan jako.

(Schillerin mukaan.)

„Te ihmislapset, tulkaa!“ huusi Luoja,
Maat, meret — kaikki lahjaks' ottakaa!
Se kusta kunkin elolle on suoja,
Sen saa hän — vaan kuin veljet jakakaa!“

Se silloin, kulla kädet, kohta riensi
Saaliin saantaan — vanhat että nuoret:
Koht' askeleensa maamies ketoon käänsi,
Ampujalle jäivät metsät, vuoret;

Mit' aittaan mahtui kauppamies sai koota,
Viinoista vei pappi parahimmat,
Vaan kuninkaalla työt' ei ollut muuta,
Kuin ottaa muilta kalut kallihimmat.

Kuin jakaus jo ammoin oli tehty,
Runoilija sai saapuville vasta.
Vaan paikkaa herratont' ei enää nähty,
Jakoa toist' ei ollut toivomista.

Hän tuskissansa riensi sentään vielä
Nyt Luojan luo ja hälle lausui näin:
„Ah, armas Luoja! nyt oon mieron tiellä!
Mä poikais paras osatt' yksin jäin.“

Digitized by Google

— „Jos unelmien maassa muuta mietit,
Kuin muill' oil saalis“, Luoja vastasi,
„On vikais oma — vai miss' aikais vietit?“ —
„Mä seisoin“, lausui hän, „sun luonasi.“

„Mä katselin sun kasvois kirkkautta,
Maailmaa siis muistaa en mä tainnut;
Ja kuunnellessain taivaan sointoisuutta,
Kutsuais ei korvain kuulla voinut.“

— „Ei antamista nyt oo mitään mulla,
Jo kaikk' on viety, meret, vuoret, maat,“
Niin lausui Luoja, „vaan jos tahdot tulla
Mun taivaasein, sinn' aina tulla saat.“

Digitized by Google

Ossianin laulu auringolle.

(Lopussa runoelmaa Carhonn).

Arvidsonin ruotsalaisen käännöksen mukaan.

Oi kulkija taivahan tein,
Kupera kuin urhojen kilpi,
Kust' on valos ruostumatoin,
Ikunen, oi, paistehes, päivyt?
Kun kuljet kirkkaussais,
Tähet tieltäs kaikk' katoaa
Ja piiloon kalpea kuu
Pakenee pois pilvihin lännen.
Ypöyksinäs Sä vaellat —
Ken tohtisikaan toveriksi?
Korkea kaatuvi tammi,
Murskaks kalliokin murenee,
Noustuahan meri taas alenee,
Vuoroin taivahan kuu katoaa, —
Sinä yksin voittajana vaellat,
Kuljet riemuten kirkkaudessas!
Myrskyss' synkistyy mailma
Säikähtäin jyrinää, salamoita, —
Kasvos pilvest' tirkistelee
Taivasten myrinää myhäellen!

Silmäni, voi! sua nähdä ei saa,
Taida ei kasvojasi tähystellä!
Pilvivuoteheltais Itämaissa

Digitized by Google

Aamuin kuin kohoat hajahiuksin,
Taikka Lännessä lähenet
Vavisten pimeät meren portit. —
Lienetkös vai kaltaisenain,
Mahtava hetken ja toisena marras? —
Rientäös riemuten päivönen siis,
Riemuten vierrös nuoruen voimin.
Vanhuus synkeä on sulotoin
Kuni kuun valo kalpeaposken,
Sitä koska hattarat himmentää,
Utu harmaja hautoja peittää,
Pohjanen parkuvi kankarehilla
Ja vaivoin astuvi matkaaja mies.

Digitized by Google

Kultain ja miekkain.

(Petöffin mukaan.)

Taivaall' on sija tähden,
Katolla kyyhkysen,
Vaan kainalossain kullan
On sija suloisen.
Niin kainalossain lepää
Mun hempuhelmeni,
Heinässä heiluvassa
Kuin kaste välkkyvi.

Halata häntä saanko,
Ja suudellako saan?
Ei suukkosista suuni
Oo köyhä, saitakaan!
Me puhumme — vaan kesken
Puheemme vaikenee
Ja sulosuutelohon
Se kuollen raukenee.

Voi onnen autuuttamme
Mi säihkyy silmistä!
Se siitä kirkkahana,
Heloittaa helmenä. —
Mut vanha miekkain siitä
On mielipahoillaan;
Karsaasti katseleepi
Se tuota vaarnaltaan.

Digitized by Google

Mitä karsasteletkaan,
Sä vanha kumppali?
Kadehtimaanko, kärrys,
Jo mieles yltyvi?
Oi sotaveljyeni,
Täst' äl' oo milläskään!
Naisvirkahan ei miehen
Pitäisi ryhtymään.

Ja eihän sull' oo syytä
Impeeni suuttua;
Tunnethan tyttöistäni,
Eloni hemppua.
Sa sieluansa tunnet
Enkelinkaltaista,
Jonk' ei oo maailmahan
Luotuna vertaista.

Ja tämän kätein kerran
Kun vaatii kansani,
Omin hän kätösinsä
Sun vyöllein vyöttävi,
Ja vyöllein vyöttäessä
Hän lausuu innolla:
„Nyt elkäät hetkekskänä
Eroka toisista!“

Digitized by Google

Joudu, joudu kultani.

Sylihin sydämelleni
Joudu, joudu kultani!
Yksin täällä huokailevi
Ikävissään impesi.

Muinaisia muistelevi
Armahia aikoja,
Jolloin rinnallansa kulki
Kumppalina kultansa.

Läksi armas muille maille,
Lupas tulla jällehen,
Käkesi jo kevähäksi
Suvilintuin parvehen.

Tuli kevät kukkinensa,
Tuli linnut lauluneen,
Vaan ei kuulu kullaistani,
Lemmityistä lempineen.

Sylihin, sydämelleni
Joudu, lennä lintuni!
Taikka lemmen auringolta
Kuihtuvi jo kukkasi!

Digitized by Google

Muinoin mullakin....

Muinoin mullakin sydän sykki,
Riemu rintoa nosteli,
Sydän sykki ja silmä suihki,
Veri kuohuen aaltoili!

Silloin taivahan tanterella
Tähdet kirkkahat loisteliit,
Tähdet loisti ja lehvikossa
Lemmen lintuset lauleliit.

Nyt en tiedä mi mielen muutti,
Kuka kumma lie saanutkaan,
Ei nyt tähtyet taivon loista,
Laula lemmen ei linnutkaan.

Surun pilvi on peittänynnä,
Taivon tanteren tähtineen,
Kullan kylmyys on karkoittanna
Lemmen lintuset lauluneen.

Siit' ei sykkine sydän mulla,
Siit' ei rintani riemaha,
Siitä kurja jo huokailenki;
„Terve tultua kuolema!"

Digitized by Google

Kun. Taav. Ps. N:o 1.

Ah autuas ken käyskele
Ei retkii riettahien,
Ei synnin teitä astele,
Ei polkui pilkkaajien;
Vaan aina töillä, kielellään,
Herraansa kiittää mielellään,
Häll' onni kumppalina.

Hän on kuin istutettu puu
Min juurta virrat juottaa,
Mi kuihtumatta kukoistuu
Ja hedelmiä tuottaa.
Hän saalistansa rauhass' syö,
Vaan jumalattomien työ
Hajoo kuin tuhka tuuleen.

Ja viimein jumalattomain
Kuin käypi tuomiossa?
Ei sijaa katumattomain
Oo taivaan kartanossa.
Luo Herran hurskaitten käy tie;
Vaan jumalattomien vie
Ikuiseen kadotukseen.

Digitized by Google

Kun. Taav. ps. 12.

Oi Jumalani, joukkosi
On sangen pieni maassa,
Ja harva, Herra, toukosi
On vainiossa taassa!
Sanas on sangen halpana;
Totuuden eessä salpana
On viekkaus ja valhe!

Nyt jaaritukset joutavat
On meissä valloillansa,
Nyt hullut kaikki houraavat
Ja viettelevät kansaa,
Nyt kiiltää ulkokullaisuus,
Nyt rehkii rikkiviisaus
Ja syntyy eriseuroi!

Näin lausuvat: „kyll' aikanaan
Ol' sana Herran hyvä;
Vaan alkaa tuntuu vanhaltaan
Eik' ole kylläks' syvä.
Uus' oppi, usko ottakaam,
Ja Jumalaks' julistakaam
Nyt jalo ihmisjärki!"

Kun sanoasi solkkivi
Näin vihollisten vaino
Ja pyhiäsi polkevi,
Oot Herra turva ainoo.

Digitized by Google

Sä joudut julmat häätämään,
Ja piinat, kiusat päättämään;
Siit' ijän ylistämme!

Kuin valkeasta vilkahtaa
Hopea hohtavaksi,
Tai kuumeest' ahjon kilkahtaa
Kuin kulta kirkkaammaksi,
Niin sanas' myöskin vaivoista
Ja riettahien raivoista
Vaan yltyy ylemmäksi!

Digitized by Google

Kun. Taav. ps. 19.

Mailmat ihmetellen ratki,
Taivahatki
Herran julistavat työt;
Päivillensä päivät julki
Teot tulkkii,
Öilleen ilmoittavat yöt.

Kussa kaikuu ihmiskieli,
Missä mieli
Sydämissä leimuaa,
Nimi lausutahan Luojan,
Armon suojan
Kiitos ilmoin kohoaa.

Avaruudess' ääretöinnä,
Määrätöinnä
Luojan makaa mailma.
Aatoksemme lentimetki
Kerkeimmätki
Aluss' uupuu matkoa.

Niinkuin ylkä kaunis, nuori
Häihin suorii,

Digitized by Google

Päiväns nousee liemuten
Tahi voitollen kuin sankar',
Urho ankar'
Rientelevi riemuten.

Herra auringon on kirkkaan
Valovirkaan
Asettanut voimallaan;
Madon myös matelevaisen,
Matalaisen
Herra kaitsee hoimellaan.

Luojan laitos muuttumatta,
Puuttumatta
Polvet kaiket kestävi;
Herran lauseet, lupaukset,
Todistukset
Ikuisesti täyttyvi.

Käsky Jumalan on jalo
Silmäin valo,
Sieluun riemun johtavi.
Kultoakin kirkkahammin,
Loistavammin
Herran pelko hohtavi.

Usein himot haivuttapi,
Taivuttapi
Mua synnin vauloihin;
Usein tyhmä tietämättä,
Tahtomatta
Pahoin puutun pauloihin.

Digitized by Google

Herra Sun on voima, valta!
Synnin alta
Minun kehnon kirvoita!
Rukouksein kuule Herran'!
Mua kerran
Taivahassas virvoita!

Digitized by Google

Kun. Taav. ps. 23.

Kun mua Herra paimentaa,
Ei multa mitään puutu;
Hän laitumelle johdattaa,
Mi milloinkaan ei muutu.
Ain' nurmet onpi nuorena
Ja lähde aina tuoreena
Sanansa laitumella.

Jos kuinki myrsky pauhoaa,
Tää tyynen' onpi keto;
Ei rikkomahan rauhoa
Voi tänne päästä peto.
Sen paimenemme torjuvi
Ja hämärässä horjuvii
Lohduttaa lampaitansa.

Äl' anna Herra haipua
Mun karjastasi kauvas
Eik' eksyteille taipua,
Vaan nosta paimensauvas,
Sill' uhkaellen häristä
Tai mua lyöden väristä
Sikskun ma käännyn jälleen.

Ei häpeähän häätyne,
Ket' armokätes johtaa

Digitized by Google

Siis päiväni kun päätynee,
Niin kuljen, Herra, kohta
Sun kanssas taivaan karsinaan
Sun luonas aina asumaan
Ijäisess' autuudessa.

Digitized by Google

Kun. Taav. ps. 42.

Niinkuin peura janossahan
Lähtehelle himoaa,
Sieluni niin tuskassahan
Herrahansa haluaa;
Pyrkii luokse Jumalan,
Eläväisen Jumalan.
Ah, ah! koska pääsnen kerran
Kasvoi katsomahan Herran?

Kyyneleet on ruokanani,
Juomanani päivin, öin.
Pilkka pistää: „Jumalasi
Miss' on nyt näkymätöin?"
Näissä murhemiettehin
Sydän tulvaa silmihin.
Jumalan, ah, joukon kanssa
Miilloin pääsen majahansa?

Vaan miks' suret sydän kurja,
Miksi liehut levotonn'?
Vaikka mailma kaikk' ois nurja,
Heikon turva Herra on!
Kasvos kääntää puoleheis,
Huojennusta huoleheis
Kerran armons antaa. Siitä
Ijäti saat Häntä kiittää.

Digitized by Google

Luojain! niinkuin luodon päällä
Istun tässä tuskassain,
Koska meri myrskysäällä
Riehuin ryntää rantahain!
Hyrsky kuohuu kauhiast',
Aallot aivan ankarast'
Vastahani vyöryy, pauhaa. —
Herra, Herra suo'os rauhaa!

Sakin kuinkas, kallioni,
Hädässäin mun hylkeät?
Katso, kurjan kasvohoni
Vihansuovat sylkevät!
Sydämeni raukeaa
Kuullen pilkkaa kauheaa:
„Kuss' on nyt ken avun tuottaa?
Herrahasi, hullu luota!"

Vaan miks' suret sydän kurja,
Miksi liehut levotonn'?
Vaikka mailma kaikk' ois nurja,
Heikon turva Herra on!
Toivo, toivo tuskassais!
Pysy, pysy uskossais!
Herraan luja luottos liitä; —
Kerran armostaan saat kiittää!

Digitized by Google

Kun. Taav. ps. 139.

Herra Sä mun tutkii tiennet,
Tiedät suuret, tiedät pienet.
Joko istun, nousen, makaan
Isän silmä näkee rakkaan.
Edelt' ajatuksein arvaat,
Luet hiuksein kaikki karvat.

Tiedät kaikki mutkat mielein!
Sanat kaikki tunnet kielein!
Mikin mitä päivä tuopi,
Jumala sen mulle suopi.
Kätens armollisen alta
Mu' ei mikään tempaa valta!

Töitäs kaikki tunnustellen,
Armoasi ajatellen,
Ihmehellä täyttyy mielein,
Ei voi kyllä kiittää kielein;
Ylety ei ymmärryksein,
Kykenekkään käsityksein.

Kuhun paennen kasvojasi,
Mihin, Herra, henkeäsi?
Taivaasen jos kohoaisin,
Sinut siellä kohtoaisin!
Helvettiin jos vajonnenki,
Silläi läsnä Herran henki!

Digitized by Google

Jos mun aamurusko veisi,
Siivin suhautteleisi
Meren äärimpäänki rantaan, —
Kätes mua silläi kantaa,
Pivos vahva piteleepi,
Voimas aina varjeleepi!

Hautanenko: „Pimiä peitä
Näkemättömäksi teitän'!“
Herran välttää en voi silmii,
Syntin' saapi Hällen ilmi.
Valkeana Häll' on pimjä,
Päivänä on yökin himjä.

Mielein miettehet siis tutki,
Sydämeni salatutki
Himot, Herra, tunnustele,
Munaskuuni koettele!
Väärällä jos lienen tiellä,
Käelläs käännytä mun vielä!

Digitized by Google

Suomalainen maamme Ruotsalaiselle.

Oi lyö'ös liittohon nyt kätes veikkoin!
Käet yhdistäin väki voittavi heikkoin!
Ken meitä voi murtaa,
Ken Suomea sortaa,
Kun yhtenä kilpenä seisotahan?

Mun päivyt nouseva paisteli kehtoon,
Sun pesähäs aurinko nukkuvi ehtoon;
Vaan yksiä teitä
Tok' Jumala meitä
On käskenyt veljinä kulkemahan.

Sun kalliohos meren murtuvi hyrsky,
Mun lampeni tyyni ei tuntena myrskyy;
Mut tuulien tuiske
Ja kuusien kuiske
On kumpoai lapsena viihyttänyt.

Sun rantasi Ruotsin lauluja raikkuu,
Mun korpeni Suomen runoja kaikuu;
Mut yksi on mieli
Ja kummanki kieli
Tok' vaan sulo-Suomea yht' ylistää!

Sun kasvoi vainios vehneä, ruista,
Ma pettuni vuoltelin korpeni puista;
Mut maan yhen juotti

Digitized by Google

Tok' verem, mi vuoti
Tään armahan Suomenmaan etehen!

Siis veljeni heittäöm pois viha, vaino!
Tää Suomi tok' kummanki armas on ainoo;
Siit' olkohon riita
Ja kiistamme siitä,
Ken Suomea parhaten rakastanee.

Digitized by Google

Runoniekan sydän.

Meri täynnä heliöitä helmii,
Jotk' ei vois ihastuttaa ihmissilmii,
Jos myrsky ei, mi pohjaan asti telmii,
Ne syvyydestä saattais ilmi.

Digitized by Google

Sotamiesten laulu.

No miehet, miekat naulahan
Nyt pankaa riippumaan!
Käs' vasen neidon kaulahan
Ja malja oikeaan!
Kuin syksyn kukka kerkiä
On sotamiehen elämä:
Sen mettä aik' on imeä
Kun vielä kukoistuu!

Mi siitä josko juotanee
Nyt liika pisara, —
Se verenämme vuotanee
Jo ehkä huomenna.
Siis juokahamme veikkoset,
Ett' tappelussa punaiset
Ei loppuis veren lähtehet
Tok' ennen aikojaan!

Jos huuleen huuli haipunee,
Hiis tuota moittikoon!
Koht' Tuonen päämme vaipunee
Jo kylmään kainaloon.
Siis lempikäämme veikkoset!
Siis suudelkaamme siukkoset!
Kun vielä huulet lämpöset
Nyt suuta tarjoaa.

Digitized by Google

Varotus.

Poikani, lemmen purpuraperhoo
Mielin pyytäesäis palavin,
Hellin oi tempaos hyppyisin,
Ett'ei sen runtan vienoinen verho!

Digitized by Google

Varotus tytöille.

Sydän poikien lampena lie,
Min pintahan tien vene piirtää;
Vaan tuuli kun venheä siirtää, —
Taas tietymätönnä on tie!

Digitized by Google

Kaste ja kyynel.

Kukkanen kaunis on kauneinnaan,
Siinä kun kastehen kiiltävi kyynel.
Viel' ikävän haluhelmiä täynnä,
Silm' ilon säihkyy sulohinnaan.

Digitized by Google

Laulu Anakreonin tapaan.

Kukka kuihtuvi ihana
Synkeän käsissä syksyn;
Perhon liedon liipottimet
Runneltuupi, raukeaapi
Talven kourissa kovissa.
Nyt on aika armaiseni,
Kukkaiseni, kaunoiseni,
Aika suuta suihkaella,
Hunajata huuliltasi
Imeskellä ahnehesti,
Kun on kerkiän kevähän
Päivyt vielä paistamassa
Aurinko alenematta!

Digitized by Google

Neidon rukous.

Mikä kultaa kiiltävää rukoelevi,
Mikä ankaraa anovi valtikasta,
Viisautta Salomo kuningas suuri
Pyys' polvillahan.

Mitäpäs rukoellen ma neito-raukka?
Soisin lähteheks' sydämein puhtaimmaksi,
Sulokuvan siihen armaan sulhaseni
Ain' asumahan.

Digitized by Google

Suurelle herralle.

Kuin pilvi paksu peittänyt
Oot meiltä taivahan
Ja varjon valjuu heittänyt,
Mi synkistävi maan.

Sä maasi hikihelmet joit,
Siit' oot Sä aittunut!
Sä veren veljiesi söit,
Siit' oot niin paisunut.

Mut vihans ukko valkeat
Kun kerran virittää,
Sä pilvi synkkä halkeat
Ja taivas selkiää!

Digitized by Google

Neuvo.

Pojallensa pilkkasuulle
Neito närkästyen lausui:
Mikä turva on Sinussa?
Olet heinä heiluvainen,
Kaikkia kumartavainen. —
Miten luotan ma Sinuhun?
Olet laine läikkyväinen: —
Lempein aaltohon asetan,
Pian aalto pettänevi. —
Miten uskon ma Sinua?
Olet lieto perhokkainen:
Kukan kerran suutelevi,
Muihin sitten lentelevi.

Poika vastas pilkkasuinen:
Vähä turvoa vesassa,
Heinäsessä heiluvassa, —
Ota kanto turvaksesi!
Vankka tynkkä on tukena,
Jos ei juuri kaunokainen,
Musta, paksu ja rypinen.
Paha aalloilla asua:
Yhä laine läikkyilevi; —
Jäähän luottosi aseta;
Jää ei läiky lainehena,
Josko kylmiikin kuvetta.

Digitized by Google

Ei oo perho uskottava,
Lieto kun lepertelevi; —
Ota toukka toveriksi!
Se on aina uskollinen,
Se ei luotas lennäkänä,
Josko syöpikin sydämes.

Digitized by Google

Elämän menot.

Nuoruus nopsakenkä tepastellen
Elon tanssiin rientävi
Vanhuus sauva käessä hoiperrellen
Ringist' eri pyrkivi.

Digitized by Google

Kova rangaistus.

NEITO:

Hyi poika häijy, sydämen
Kun ryöstit rinnastain!
Sua ilkiöt' en ikinä
Nyt laske linnastain!

Sa olet aartein armaimman,
Kalleimman ryöstänyt;
Siit' otan ikiorjaksein
Ma sielus, ruumiis nyt.

Kovasti sormes sitonut
Oon kultapaulahan
Ja kahleheksi kytkenyt
Käsvartein kaulahan.

Muill' leipeä ja vettäkin
Varkaill' on ruokanaan;
Sun rangaistukses julmempi, —
Saat suuteloita vaan.

POIKA:

Oi neiti, rangaistukseni
On aivan armoton

Digitized by Google

Ja sieluinkin ett' orjana, —
Se kauhe'inta on!

Niin vahvast' olet vanginnut
Mun sielùin, että sois,
Ett' ijät kaiket kestävä
Tää orjuutensa ois.

Digitized by Google

Yhteen kasvaneet koivut.

Kaks kasvoi koivahaista,
Kaks vesoi valkeaista
Yksillä perillään;
Yhtehen juuret juuttui,
Yhtehen tyvet puuttui,
Latvat on erillään.

He niillä huiskiellen,
He niillä kuiskaellen
Virkkavat toisilleen:
Oi kumppalini kulta,
Kuin tiesit tänne tulta,
Kuin vierrä vierehein?

Mun emä maahan puotti,
Sun kevättuuli tuotti
Kaukoa siipisin.
Meist' toinen nyt jos sortuis,
Jo murehisin murtuis
Myös kohta toinenkin!

Digitized by Google

Nuoruuttaan surija.

Voi aika autuas! minunkin
Kun silmä päärlynä päilyi,
Kun minä ruusuna rusotin
Ja hemppuheinänä häilyin;
Kun luoksein perhoset lenteli
Ja vieno tuulonen kuiskeli
Mun korvahain mesihuulin!

Jos oisin silloin ma vaipunut
Lepohon turpehen alla,
Ma oisin kukkana karissut
Min keväinen pani halla,
Mu' oisit surreet ja itkeneet
Ja huolivirsiä laulaneet.
Voi kuolo autuas, armas!

Nyt ompi poskeni vaalennut
Ja koko muotoni musta;
Jo muit' on kukkia puhjennut,
Tulj kuloheinä minusta.
Muit' ihaellahan, kiitetään;
Mua poljetaan, mua hyljetään —
Voi mua neitoa parkaa!

Digitized by Google

Kultaa odottaessa.

Istun ikävissäni, —
Kauvan kulta viipyvi, —
Verkkaan aika vierevi, —
Riennä, aika riennä!

Joudu linnun lentimin,
Sotkan siivin sukkelin! —
Verkkaan vierret kuitenkin, —
Riennä, aika riennä!

Tullut on jo kultani,
Lepää kainalossani,
Mailma kaikk' unohtuvi, —
Viivy, aika, viivy!

Digitized by Google

Pohjolan valkeneminen.

(Laulettu Porthanin juhlassa Marrask. 9 p:nä 1861.)

Pohjolan pitk' oli yö!
Kauvan ol' synkkä, Suomeni, kulkus,
Pimeydessä riemuton polkus,
Vaikea vaiva ja raskas työ.
Pitk' oli Pohjolan yö!

Vaan ei yö valoton!
Tähtyet tuikki välkähytellen;
Otavanais, Sua tiell' opastellen,
Loisteli säihkyen sammumaton
Lempi Juslenion.

Vaan jopa Pohjolaan
Aurinko aamun riens' rusotellen;
Valkeni, loistollaan herätellen
Kalevan urhot kaikk' unestaan,
Nerosi, oi Porthan!

Pitk' oli Pohjolan yö!
Vaan pimeää kesäpäivä jo poistaa,
Sätehin sammumattomin loistaa.
Pohjolan, kun kesähetkens lyö,
Päivänä paistaa yö!

Digitized by Google

Lorelei.

(Heine.)

En tiedä mistähän lienee
Näin mielein murheinen!
Sen ehkä tarina tiennee
Tää vanhanaikuinen. —

Jo vilvas on illan ilma
Rein tyynenä rientävi,
Tuon vuoren takoa silmä
Viel' auringon välkkyvi.

Kas kalliolla neiti
Tuoss' istui ihana
Ja hajallehen heitti,
Hän kultahiuksensa.

Net sukien kummanlaisen
Hän laulun lauleli;
Se laulu lumoavainen
Sydämet vietteli.

Venheessään poika sousi; —
Het' iskuin palavin
Tuonn' ylös silmäns nousi,
Ei katsonut karihin.

Digitized by Google

Ma luulen kitahansa
Sen poikasen pyörre vei. —
Sen lumouslaulullansa
On tehnyt Lòrelei!

Digitized by Google

Nuoren sotijan ero kodistaan.

Nyt sodan ääni saloissamme soi,
On rauha rakkain mennyt majoistamme;
En levon unta siis ma maata voi,
Kun vihollinen väijyy rajoillamme.

Siis aik' on tullut käydä kodistain
Ja rakkaus ja rauha jättää teidän;
En kauhulla mä lähde, armahain!
Kun teidät nyt mä Herran huomaan heitän.

Sä isäin armas! mielessäis mit' on,
Sen silmästäis nyt nään mä suruisesta;
Sä suret, voimas' ett' on voimaton
Ja jäsenesi jäykät vanhuudesta.

Sä kilvoitella vielä kultaisen
Maas' eestä soisit, kuollen kunnialla;
Sen vuoksi sielus' on sun suruinen
Ja rinta raskas huokaa huolen alla.

Vaan vaikka voimas onkin rauennut
Ja kukkais kuihtui alla syksyn hallan,
Niin majastais ei miehuus paennut
Viel' oo, sen vannon eessä Kaikkivallan.

Digitized by Google

Jo lapsukaisna kuulin huuliltais
Kuink' isille on maa tää kallis ollut;
Ain' asti siitä mietin: „ah ken sais'
Elää kuin he“ — se riemu-aik' on tullut.

Ja kultain armas! kuin mä näin nyt nään
Sun kyyneleissä, hellän hempukkaisen!
Mä tiedän kuolla eestä maamme tään,
Ei kallihin, vaan eestä taivahaisen.

Mä riemulla nyt vielä muistelen,
Kuink' aina murhe multa viihtyi aivan,
Kuin kuulin ääneis ja sun kantelen, —
Kuin harppu Saulilta vei sielun-vaivan.

Kuin kunniasta muinoin kuuntelin,
Niin rintain aaltoili kuin järven laine;
Sun näin, niin lempi — kehta huomasin —
Oil suurempi, kuin kunnia ja maine.

Siis riemulla mä riennän miekkahan!
Nyt lemmen kylvön elonaik' on mulla;
En lempee, kunniata saakahan
Nyt muualla, kuin urhoin vainiolla.

Digitized by Google

Kannel Taaraan linnassa.

(Thomas Mooren mukaan.)

Se kannel, kuin niin kauvan soi
Tuon Taaraan linnassa,
Ei soida suloa nyt voi,
Äänt' ei sen rinnassa.
Niin maine muinais-aikojen
Ja henk' on herjennyt,
Kuin kunniasta urhojen
Ei rinnat riehunnyt.

Ei kannel kaikua se saa
Urosten voitosta,
Nyt katkeissaan vaan kajahtaa
Sen kieli kuolosta.
Niin vaivoin myöskin vapaus
Nyt tointuu unestaan,
Vaan kuolon kuin käy huokaus, —
Sen näät viel' elossaan.

Digitized by Google

Minne?

Minne siivillänsä mieles lentää
Yli maita, yli lahdelmoita,
Kun sa istut loistavaisin silmin
Lorisevan joen vieressä?

Herkkä pilvi kulkee taivahalla,
Kah! se lentää, lentää punaiseksi,
Niinkuin immen omat ruusu-posket.

Tulen varastiko sydämestäs,
Ruskon ottikohan poskiltasi,
Että kantaisi ne kaukaiselle,
Että veisi tiedon armahalle?

Pilvi lentää, edellensä lentää,
Ilta joutuu pimentojen kanssa,
Vaan sa istut liikahtamatoinna,
Pilven tietä silmilläsi seuraat.

Sano, Impi, minne mieli lentää,
Missä viipyy? — oisko minun luona?

Digitized by Google

Digitized by Google

Kolme Velimiestä.

Digitized by Google

Kolme velimiestä.

Melkein kahdeksantoista sataa vuotta sitte oli Schveitziläiset Roomalaisten yli-vallan alla, vaan pidettiin näiltä korkeassa arvossa heidän mainion urhoollisuutensa vuoksi ja saivat heiltä lahjaksi monen edun, jota ei muille kansoille suotu. Niin oli heillä omat esi-miehensä ja valittunsa jokaisesta paikka-kunnasta, tulivat tuumille kokoon, yhteisiä asioita neuvottelemaan, aivan kuin nykyisin kuntien neuvokunnat; linnakin, maan avain, oli heillä Alemannia vastaan omin väkin miehitettynä. He ylpeilivät urhoollisuutensa vanhaa mainetta, vaan että vanha maine on kuin ruostunut kilpi, jos ei se voima säilytetä ja hoideta, joka sen ansainnut on, ajattelivat nämät yhtä vähän kuin kahdeksantoista sataa vuotta sen jälkeen heidän lastensa lapset.

Silloin oli maa hedelmällisempi ja tihiämpi asukkaista kuin muutamia vuosi-satoja myöhemmin. Roomalaiset rakastivat ja kunnioittivat sitä, tulivat usein sinne asuntoa nostamaan itselleen. He rakentivat sen läpi maan-teitä; he tunsivat sen arvon sodassa. Kuumassa Afrikassa, ylöllisessä Aasiassa kootut rahat menettivät he mielellään ennen kuulumattomalla tuhlaamalla Helveetian viileissä laaksoissa, ja virkistyivät Afrikan varista Helvetian voimia antavassa ilmassa. Hupinsa, elämänlaatunsa veivät he muassansa kaikin paikoin, antoivat kalliita aterioita —

Digitized by Google

ja nuot oivalliset vuorimullot siinä eivät pitäneet halvimpaa siaa, — rakensivat komeat amphiteaterit, ja pauhaava Aare virtaili muurien ympäri, joiden aloja vuoret ympäröitsivät. Vindonissan amphitheateriin sopi kaksitoista tuhatta ihmistä, ja siinä ei kuitenkaan ollut pääkaupunki. Helvetialaiset etsivät silloin Roomalaisilta elatuksensa, niinkuin nykyisiin Schveitzilaiset ulkomaalaisilta, ja niinkuin yksin-kertainen kansa ainakin ylöllisen ihmis-osan turhuudella elää. Vaan eivät ainoastaan omassa maassa rikastuneet rikkaitten tuhlaavaisesta tyhmyydestä; niinkuin mehiläiset kokosivat he mettä omien ketojen ulkopuolelta ja kantoivat sen majoihinsa sisään. Jo niinä aikoina kuletettiin mäntyjä Helveetiasta Rheinin virtaa alas aina valtamereen asti, ja juusto oli kuuluisa niin kauas kuin Roomalaisia tuli, joita silloin löytyi koko tunnetussa maailmassa. Siitä syystä oli silloin Helveetiassa moni komea kylä ja moni iso kaupunki joista nykyjään vaan suurimmat tunnetaan nimeltä, joissa Roomalaisilla oli päämajoja; ne ovat Wiflisburg, Wendisch, ja Baselaugst. Myöskin löytyy Roomalaisia muinaismuistoja monessa kohden missä ei ole tietty Roomalaisten asuneenkaan; ja monessa kohden missä jutun jälkeen olisi pitänyt olla Roomalaisia, ei ole ollenkaan löytynyt jäännöksiä. Niin on Sumisvaldin laita.

Luultavasti oli Sumisvald alusta yksi niitä yhdistys-keskuksia, joita Roomalaiset pitivät maassa että olisivat maat heille kaikin puolin aukeat, ja että eri leirit sukkelaan voisivat toinen toiselle apua antaa. Luultavasti yhdisti Sumisvald läntisiä maita Luzerniin, ja oli voimakkain paikka siinä laksossa, joka kulkee samaa suuntaa kuin iso Aare-lakso, josta yksi perukka Langen-laksolla aukenee pää-laksoon sillä aikaa kun toinen Sur-järvellä lähestyy siihen laksoon, joka Luzernin yhdistää Aargau'n

Digitized by Google

kanssa, ja jonka avain Zofingen on. Niin pian kuin Roomalaisia asettui korkealle tasa-maalle ja meni niitä tavallisia yhdistys-teitä yhdestä paikasta toiseen, oli se aivan luonnollista että ne, jotka Roomalaisilta ja heidän teiltään hyötyä vetivät, sinne tulivat asumaan heidän läheisyyteen. Niin nousi tähän itsestään suurenmoinen kylä, se oli Alppien kauppa-paikka; johonka tuotiin tuota kiitettyä juustoa, joka on kiitoksessansa kauemman aikaa pysynyt kuin Siidonin ja Tyyron, Karthagon ja Egyptin maan tuotteet. Löysivät hoikat männyt jo silloin sitä tietä kuin nykyisiin aina kulkevat, alas villipäätä Emmeä valtaisaan Rheiniin, missä Roomalaiset niin paljon rakensivat, johon sitte eivät tarvinneet hakea tuota sitkeätä puuta sisämaasta.

Siten kasvoi tähän juuston tähden komea kauppapaikka, ja kun siinä, jossa juustoa oń, tavallisesti lehmiäkin löytyy, niin haettiin täältä semmoisiakin, Roomalaisten ja muiden tarpeeksi, erittäin ison Aventicum'in, missä enin viljeltiin peltoa ja viiniä. Jommoinen kaupunki levesi sen tähden itään päin, aina yli Hirschstaldia alas, mikä nykyjäänkin vielä esi-kaupungiksi sanotaan. Läntisellä puolen täytti kaupunki koko sen maan, missä ensin Grünen sitte Fährsen ovat, aina Myllyvuoreen asti; toden-moisesti sen-aikuisella tavalla, että huone-rivit eivät seisoneet tihiään vaan väliteltiin yrttimailta ja ruohikoilta. Niinkuin enimmissä kaupungeissa myllyt ovat kaupungin perällä, niin oli täälläkin, Myllyvuoren juurella, myllyt, vaan harjulla seisoi vartia-torni, joka kauas katseli laksoihin ja muiden vartiatornien kanssa oli yhdistyksessä Aardau'een asti, minkä kautta sukkela tieto tuli pää-majaan siitä kun syrjälaksoissa tapahtui. Luultavasti tämä tieto ei tullut telegrafilla miksi nykyjään sanotaan rakennuksia, joilla, penikuormia pitkälle, toisilleen tietoja

Digitized by Google

annetaan. Vaan niinkuin Roomalaiset kaikin puolin omistivat sitä kun oli hyvää ja maalle sopivaa, ovat he luultavasti käyttäneet saksalaisia kokkojakin, joilla vuorisessa maassa saattaa arvaamattomalla sukkeluudella julistaa mitä tarpeen on. Vielä ennen Ranskan vallan kumousta oli meillä näitä vuorivartioita. Vaan nykyisiin kun varustaumme toisinaan Ranskalaisten, toisinaan Preussiläisten mukaan, sen jälkeen kuinka meidän sota-kurkut ovat oppineet ranskalaisia tai preussiläisia komanto-sääntöjä, niin meillä ei ole enään vuorivartioita, kun ei niitä käytetä Preussin maassa eikä Ranskan. Siihen siaan on meillä kolme höyryvaunua; yksi kulkee joka päivä Geneveen, toinen joka päivä Basel'iin, kolmas joka päivä Zyrichiin, ne meitä auttavat pian epätiedosta, jos jotain tärkeätä lähestyy, se on, jos silloin hyväksi katsotaan päästää niitä eteenpäin kulkemaan estämättä. Vartia Myllyvuorella, joka, niinkuin jo ennen sanoimme, valvoi niin monen lakson suita, saattoi yli Affoltern'in kukkulain muutamissa minuutissa tietoa lähettää aina Herzogenbuchsee'n asti, aina Aarburg'iin asti, ja yli Veggisen yhtä monessa minuutissa läntisiin järviin, Aventicumiin asti. Kun semmoisessa maassa tiedot eivät olleet diplomatilaisia nootia, kun aivan yksinkertaista laatua, tavallisesti vaan sanoivat: „Varokaat, vihamies on likellä!“ eli „Ylös, lähdetään vihollisille!“ niin saatettiin kokkojen kautta hyvin hyvästi toimeen tulla.

Sinä aikana, josta nyt tahdon puhua, nuot vartiatulet eivät olleet isoon aikaan enään palaneet. Maakuntien sydämmissä oli väkevien Roomalaisten suojeluksen alla pitkä rauha, ja Helvetian pohjaisilla rajoilla sotieltiin Alemannia vastaan, jotka, tuimapäät ja tuli-mieliset, naapurilleen olivat suvaitsemattomia vieraita. Maalla oli hyviä varoja ja mieluisuutta, jotta jo luultiin tämmöistä

Digitized by Google

aina kestävän muuttumattomana, niinkuin kauvan kestävällä kauniilla säällä tuskin voipi uskoakaan myrsky-sateen enään tulevaksi; muutamilla keisarilla niillä ajoin kyllä oli tiikeri-sydän, ja levottomuus vallitsi toisinaan Roomassa, vaan tästä ei tunnettu Helveetiassa mitään.

Helveetiassa pidettiin vaan tuota pikkuista veljen-riitaa, ensin kuka lehmiä ja voita saattaisi parhaasti myydyksi; sitte kuka enemmältä saattaisi rahoja ko'ota; ja viimein kuka siitä saisi korkeimman arvon päästäkseen Maanpäivillä edustamaan vuortaan eli kuntaansa, ja puheita pitämään tahi ainakin ääntänsä antamaan yhteisten kuormain jakelemisesta maan vaurastumiseksi. Joskin ei siitä paljon tullutkaan hyötyä, ja moni niinä päivinä ei näyttänyt muuta kun että hänellä oli istuma-sia, vaan ei antanut suustansa kuulla sanaakaan, niin oli kuitenkin suuri kunnia siinä istua ja se antoi kotona sen enemmän arvoa.

Silloin eli Sumisvaldissa kolme veljestä, jotka olivat kauas ympäristöllä kuuluisimmat. Niillä oli kauneimpia vuoria, paraimpia niitty-maita, heidän juustolla oli suurin kuulu, ja kun sen kanssa näkyivät Aventicumissa tahi Vindonissassa, niin heti ostajia tunki ympärille, ja se, jolle myivät, piti sen suosiona.

Sumisvaldissa olivat talven, kesän elivät vuorilla ja missä heitä näkyi taisteluissa, siellä tiettiin kuka voittajaksi tuli. Heidän väkevyytensä oli mainio. Raivokkain sonni kun juosta rynnätti heitä vastaan, niin tempasivat sen vakaalla mielellä sarvesta ja nakkasivat kerrassaan selälle; kädellä pidättivät juoksevan härän niin että seisattui kuin maahan juurtununna. Sitä keihästä, jota toinen veljistä sadan askeleen päästä lennätti petäjään, ei kukaan muu vetänyt ulos kuin toinen heistä. He olivat myös korskeat ja yli-mieliset, jota Helvetialaiset eivät

Digitized by Google

silloinkaan mielellään kärsineet toisiltaan; vieläpä pitivät muita koreampia vaatteita, usein Roomalaisten tavalla, jonkatähden heitä peljättiin vaan ei rakastettu. Mutta tätä eivät paljon panneet mieleen, ajatellen että jolla on väkeä ja valtaa, sen ei ole tarvis rakkautta. Yhtä ylpeät olivat renkinsä; tuskin oli ainoata tarhan-hoitajata, jolta ei kuulunut valitusta heidän yli-mielisyydestään, vaan veljesten mahtavaisuuden tähden ei tohtinut kukaan kostaa, vaan pani vääryyden korvan taakse, säästäen kostoa sopiviin aikoihin.

Ainoastaan yhdellä näitä veljeksiä oli lapsi, yksi ainoa ihmeellisen ihana tyttöinen, josta vähittäin kasvoi kumman kaunis Helveetian neiti. Hän paistoi kauneudessaan kuin vuorten takaa nouseva aurinko; kun kävi taisteluilla, ja milloin rinkihin rupesi, niin näytti kun olisi keijukaisten ruhtinatar tanssinut alamaistensa kanssa. Hän olikin kovin ylpeä eikä ollut nuorukaisista vielä kukaan saanut häneltä ystävällistä silmänluontia; muut tytöt häntä eivät kiittäneet, sanoen korskeaksi ja ylimieliseksi, vaan köyhät ylistivät häntä, ja niityillä juoksivat kaikki lehmät häntä takaa, ja ikäänkuin pitkät helmat kellotteli usein paimenten lapsia hänen perässään, poimien hänelle kukkia, leikitellen hänen kultaisilla palmikoillaan, ja kärsivällisesti odottaen siksi kuin hän kääntyi ja heitä vuorostaan lemmitteli. Missä jonkun kuuli sairaaksi, paimenen lapsen tahi lehmän tahi karitsan, siinä hoiteli ja valvoi, alhaisimman piian tavalla, lempeällä ja suosivalla nöyryydellä ja säälillä, ja koti-tiellään taisteli kontion tai hukan kanssa, kuin rohkein mies.

Nyt tapahtui, että tämän seudun eli maakunnan Maapäivän edusmies kuoli. Hän oli ollut vanha sankari, mainio neuvosta ja teostaan, vaan rikkautta hänellä ei ollut, ja siitä syystä oli jo kauan aikaa rikkailla kateutta

Digitized by Google

sydämessä, sillä jo niinäkin aikoina luultiin rikkauden antavan oikeutta kaikkiin, ja ansaitsevan korkeimman arvon. Suurinna rikkautenaan oli ollut poikansa, joka nuorempana Roomalaisten sotaväessä oli palvellut, kun ei rohkeuttaan omassa maassa saattanut näyttää, vaan viime aikoina oli hän uskollisesti hoidellut isää. Hänkin oli voimiensa ja kauniin ruumiinsa puolesta mainio sankari, suloinen puheeltaan ja jokaiselle hädässä avullinen. Nyt kotona taas oleskeltua, myöntyi hän vanhan kansan tapoihin ja heitti pois kaiken muukalaisuuden puheessa sekä elämänlaadussa, jota olikin hänen helppo tehdä kun aina oli pitänyt schveitziläisen sydämen.

Niin kävi hän siellä täällä vuoripidoissakin, joissa ensin painia lyötiin, sitte tanssittiin korkealla kukkulalla sinisen taivaan kannen alla. Pian tuli väkevyytensä ja lempeytensä kauas kuuluksi; se nyt vasta oli onnen kantamoinen, sanottiin; painisilla ja tanssissa, miesten ja naisten joukossa etevin.

Ne kolme veljestä tämän kuultua nauroivat pilkaten, ja ajattelivat että tämä maine ei kestäis kauvemman kuin suvaitsivat; ilkeän-kurisesti antoivat sen oikein nousta ja kauas levetä, eivätkä näkyneet missään kilvoitteluissa, arvellen että kuta korkeimpaan joku nousee sitä syvempään sitte lankee ja sitä isommaksi tulee pilkka.

Kun oli kevät-työt tehdyt, silloin vasta näytti itsensä nuorin veljistä. Yleinen huhu nousi, moni sydän sykki kovasti, ja ensimäiset painin-lyöjät tekivät työnsä nopeaan, sillä kaikki tiesivät että nyt tuli painin-lyönti minkä vertaista ei ollut kauan aikaan nähty. Voittajan omituisella ylpeydellä seisoi veli siinä niinkuin ei arvelisi ruvetakaan tähän, eikä huolisi ollenkaan uudesta kilpa-veljestä. Huolimatonna kielsi hän painisille ruvetaksensa ja vasta sitte kun Sigbert oli kaikki muut taistelijat voit-

Digitized by Google

tanut, kun voitetut kaikki häntä yllyttelivät, ja itse Sigbert tuli ja kysyi ojentaen kättä: „Emmekö mekin koittelisi voimiamme?“ vasta silloin sanoi kylmyydellä Guntram, että se hälle oisi yhtä-kaikkia; tosiaan hän ei siitä nähnyt paljon voitettavan, vaan kun niin pakolla tahdottiin, niin olkoon menneeksi.

Sisältään täynnä harmia, vaan ulkonäöltään kaikella yli-mielisellä huolimattomuudella astui tuo väkevä Guntram, puna-hiviä, puna-tukka, jättiläis-jäseninen, niinkuin se joka on rasvaisella maidolla ja rasvaisella juustolla syötetty, piirin keskelle, yhtä isoa vaan hoikempaa Sigbertiä vastaan, joka nuoruuden ihanuudessa veti vertoja tuolle täysimiehiselle, muserrusta uhkaavalle jättiläis-rakennukselle. Annettua toinen toiselle kättä kunnialliseen leikkiin, karkasivat nopiaan yhteen ja ennen kuin voi arvatakaan makasi Guntram selällänsä, ja ainoalla keveällä askeleella hyppäsi Sigbert ringin keskelle. Hitaisesti nousi voitettu, astui sitte sukkelaan voittajan luokse ja helposti vaan häntä kätellen tarttui häneen kiinni; hirveällä voimalla temmaten häntä syliinsä, nosti Sigbertin korkealle, vuihahti häntä jättiläis-käsivarsillaan ilmassa ympäri kuin olisi ollut lapsi, ja kun luuli hänen olevan tasallansa niin paiskasi maahan. Näkijöiltä sykähti sydän, niinkuin makaisi jo Sigbert ringissä, selkä muserrettuna; vaan Guntram horjahti niinkuin torni, jonka maanjäristys täristyttää, hän horjahti ja lankesi toisen kerran selälleen, ja Sigbert, joka ei häntä ollut milloinkaan päästänyt irti käsistään, joka ei milloin kadottanut tasa-painoa, joka oli pysynyt jäsenensä herrana ja pudotessa potkaissut häneltä jalan syrjään, ja vielä kädellä auttanut matkaan, ei langennutkaan, vaan hypähti keveästi keskelle rinkiä. — Kun Guntram nousi vihasta paisuneilla veri-suonilla ja kättä antamatta tarttui Sigbertiin,

Digitized by Google

silloin kävi kauhistus useimpain läpi, rohkeimmatkin vapisivat, ei niin paljon pelvosta kuin kiistan innosta, joka syntyi katsellessa tätä tuimaa taistelua. Voimat jännitettyinä, päät rinnakkain, astuivat taistelijat, selät koukussa, ympäri ringissä, toisinaan hitaasti, toisinaan sukkelampaan, varovasti nostaen jalkaa eteen-päin, varovasti pois-sysäten tahi luokse-vetäen vastustajaansa. Vaan voimaa vastaan oli voima, varovaisuutta vastaan varovaisuutta, jalkaa ei nostettu väärään, väärää temppua ei tehty sysätessä eikä vetäessä. Kumpikin oli aloittavinaan, vaan se ei ollut kun houkutellakseen toista aloittamaan, että siinä sitte saisi edun viedä. Viimein Guntram hengen ahdistusta tuntien kun täytyi astua koukkuselkänä, veti vastustamattomalla väkevyydellä Sigbertin luoksensa; kauan teki Sigbert vasta-rintaa kaikilla voimillaan ja kiivastutti riita-veljeään aina vihaisempaan ponnistukseen. Äkisti myönnähytti hän sitte, nakkautui kaikin voimin vastustajan päälle, löi hältä taas jalan koukulle, ja tämä, omasta raskuudesta painuen taaksepäin, ei voinut vastustaa Sigbertin syöksemistä, vaan lankesi kolmannen kerran ähkyen ja paukahtaen selällensä, ja raikkuvat riemuhuudot jokaisesta suusta julistivat vuorelle ja laksolle tämän odottamattoman voiton. Sellaista Guntram ei ollut milloinkaan vielä kärsinyt; hänessä kiehui kostonhimo, vaan sitä peitteli kaikin tavoin ollakseen siitä sitä varmempana.

Gertrud, vanhemman veljen tytär, oli painin-lyöntiä katsellut ja harmilliselta tuntenut setän lankeemuksen. Mielensä paloi itse vaatia voittajaa taisteluun, silmiään hän ei saattanut hänestä kääntää, johon itse luuli olevan syynä vihan. Ja kun sitten tuo kaikista etevin voittaja leikissä lähestyi tätä kaikista etevintä neitoa, paras pyrkien parahan seuraan, niin kopea tyttö häntä kohteli nurjasti ja niskoittelemalla; hän ei säästänyt häntä sanoissa eikä

Digitized by Google

silmäyksissä ja tahtoi setän sortamisen kostaa vielä syvemmällä sortamisella. Mutta rohkea Sigbert ei nöyristynyt hänelle, vaan kääntyi pois. Silloin tunsi tyttö polton sydämessään; ankarasti iski hän silmää niille, jotka antautuivat kisoihin; hänessä aaltoili vihan virta, niin luuli hän; pois lähti hän ringistä petäjien varjoon tulistuneena vihasta niinkuin luuli. Hänen näin suutuksissaan seisoessa nousi kuu veri-punaisena pimeälle taivaalle. Silloin vilahti verisiä aavistuksia hänen mieleensä ja vapisten meni hän muiden seuraan jälleen. Sigbert oli poissa ja Gertrudilta tuntui kun pitäisi hänen lähteä kotiin. Synkän setän täytyi lähteä matkaan vielä synkeämmän tytön kanssa, joka vielä synkempänä tuli kotia, sillä tiellään ei nähnyt muuta kuin yö-lintuja raskaasti lentelevän ja arkaa metsän-viljaa, joka poikki ahtaiden polkujen rienti pakoon. Guntram kun veljilleen kertoi miten oli tullut voitetuksi, he kaikki kolme päättivät että Sigbert pitäisi kurittaa. Klodomir, väkevin heistä, tahtoi tulevissa pidoissa kostaa häpeän, vaan sinä syksynä ei olis ollut enää tilaisuutta, ja talvi piti lumellaan kilpaveljet erillään, kun Sigbert asui kaukaisessa laksossa, vanhan jutun jälkeen siinä missä Würzbrunnen nyt on, ylä-puolella Röthenbachia; siinä oli silloin mainio uhripaikka, myöhempänä muuan ensimäisimpiä kristin-uskon kirkkoja.

Keväällä, toukokuun alkupäivinä oli ne isot keräjät, joissa piti maanpäivihin valita lähettiläisiä; sen perästä lähtivät paimenet vuorille, eivätkä joutaneet enään muiden seuraan kuin lehmiensä, koska nämä aamusella ja iltasella tarhaan tulivat lypsylle. Niinä aikoina oli keräjä-paikoissa markkinatkin. Paimenet ennenkuin läksivät vuorille möivät liikoja karjoistaan, täyttivät mitä puuttui ja ostivat muutakin jos kukkaro kaupasta oli pai-

Digitized by Google

sunut. Ken sellaisia markkinoita saisi nähdä, havaitsisi ihmeellisen erilaisuuden verraten ne nyky-aikuisiin.

Jyrkkiä vuori-rinteitä ja kapeita rotkoja myöten tulvasi ammuvien karjojen perässä väkeviä miehiä väkevin vaimoineen ja pulskin lapsineen; heidän pukunsa oli karkea vaan koristettu kulta- ja hopea-heloilla, muinoin sodasta perimillä. Heitä seurasi joukko renkiä, eläinten nahkoja päällään, villimielisiä kuin pedot joiden karvat heillä oli verhona, jokaisella miekka tahi kirves, keihäs tahi joutsi aseena. Muutamilla nähtiin Roomalaista vaatepartta, jonka olivat omistaneet ynnä Roomalaisen nimen kanssa. Silloinkin jo näissä metsiköissäkin oli muukalaisen parren turha noudattaminen valloillaan. Kaikki majailivat avarassa kehässä taivaan kannen alla, ihmiset ja eläimet sekasin ylänkömaalla Schoneggin seudussa. Arkoina kuin nuoret pantterit kurkistelivat pojat karjojen väliltä, irvistelivät toinen toiselle, karkasivat huimilla hyppäyksillä tappelemaan, tahi istua kököttivät, kehuen toinen toiselle asettansa ja hieroen kauppaa, josta lopulla tavallisesti tulivat tukkanuottasille.

Äitin luona oli neito, auttaen häntä tulen ääressä, josta iso sininen silmänsä arasti ja ujosti vilkkui oudoille esineille. Tässä nähtiin kulkevia kauppamiehiä liikkeellä, Juutalaisia jo silloin ja Italialaisia; he näyttelivät kiiltäviä kalujaan; soljet ja sormukset, kalliit kivet, kirjavat näkinkengät, korean-karvaiset huivit viekoittelivat äitien halua ja herättivät tytärten himoa, joka aroissa silmissä säkeninä säihkyi; niinkuin käärmeestä sanotaan että se silmänsä tulella metsän eläimiä lumoo, niin lumosi kiiltelevät kalvoisrenkaat Helveetian tyttöä, että hän liikkumatta seisoi vieraan miehen edessä, että se häntä lähestyi, että se hänestä tuskin malttoi erota. Sillä välin kulkivat miehet vanhalla-peritylla vakuudella karjasta karjaan, vertaellen

Digitized by Google

vieraat karjat omiinsa, ostivat täällä, myivät tuolla, tehden ensinnä kauppaa keskenään, ennenkuin käänsivät korvansa Windonissan tahi Aventicum'in vierasten ostajain puoleen.

Suuressa väkijoukossa voittivat nuot kolme veljestä kaikki muut karjansa ja seuransa paljoudella; olipa heidän tulensakin suurinna, ja korein neito sitä hoitamassa; rikkaimmat kauppiaat tunkivat sen likisyyteen. Näkyipä myös näiden kolmen muodosta että mielestään olivat kansan etevimmät, että tiesivät kuinka vieraat heitä saattoivat arvella ruhtinaiksi vapasukuistensa joukossa. Kauan pöyhkeilivät näin etevimpinä, antaen jäykkää vastausta sekä yhdelle että toiselle ja puhuen kovasti monelle, ei mistäkään muusta syystä, kuin että se niin pisti heille mieleen.

Silloin kuului lännestä päin suuren karjan ammunta, ja suuren ihmisjoukon huhina. Kesyttömiä sonnia juosta junttasi Sumisvaldista maja-paikalle, rohkeita renkejä juoksi kumminpuolin, kaikin voiminsa lyöden heitä isoilla kepillä. Lehmiä tunki jälestä, ihmisiä aaltoili perässä; ne olivat laksolaisia Schangnau'sta päin, Rothenbachin vastapäätä. Heidän keskeltä kohosi komea mies korkealle ja loisti kauas.

Tulijoita vastaan tulvasi joukko katselemaan karjoja ja tervehtimään ihmisiä. Moni vanhus astui tuon korkean miehen luo, jonka yksinkertaisessa puvussa ei ollut muuta koristusta kuin vanhan-aikuisia solkia. Ystävyydellä ja kunnian osoittamisella tervehti hän heitä, ja he kiittivät hänen muotoansa mitenkä se oli isän näköinen sekä hänen koristuksiaan, joiden sukuperän tunsivat; he kiittivät isää ja iloitsivat pojasta. Mutta yksinään nähtiin ne kolme veljestä seisovan; he eivät askelettakaan astuneet likemmäksi, iskivät vaan joukolle vihaista silmää ikään-

Digitized by Google

kuin tuliset leimaukset, jotka iskevät vihaansa metsän korkeinta mäntyä vastaan.

Sigbert se oli, jota niin ystävällisesti kohdeltiin; lapsi nyt leikkasi sen ystävyyden, mitä hyvät vanhemmat olivat kylväneet. Hän asetti majansa melkein vasta-päätä niitä kolmea veljestä, jotka synkkänä kuin mustat pilvet tätä katselivat. Ilo-mielessänsä hän heitä tuskin huomasikaan, ja kun muiden tavalla ympäri kulkiessaan tuli heidänkin luokse, niin ojensi heille kättä, jota eivät hekään kieltäneet, vaan puistelivat sanoen kohta aikovansa puristaa häntä toisella lailla. Guntram muka ei ollut heistä väkevin, vaan niinkuin hän oli tullut kaadetuksi, niin piti nyt Sigbert-voittajankin vuorostaan kaatua heidän käsissä. Iloisella naurulla vastasi Sigbert olevansa valmis koettelemaan, vaan ei vielä olevan varmaa kumpi kaatuisi. Hän astui tulellekin, missä Gertrud hallitsi ja tervehti äkkiä ystävällisesti. Tumman punaiseksi meni tyttö. vaan kättä ei ojentanut tervehystä vastaamaan. Kun pimeä joutui ja karjat paneusivat maata, istahtivat miehetkin rinnakkain tulten ympäri juttelemaan; puhuivat ajan menosta ja huomispäivästä, virkkoivat kuka ystävänsä oli, kuka vihamiehensä. Nuori väki kuljeskeli ympärillä, ja karjojen keskellä makasivat rengit.

Aamulla herätti aurinko joukon ja elämätä nousi paikalle. Karjat liikkuivat, ihmiset valmistausivat tärkeään päivään. Ne kolme olivat rikkaasti koristettuna niinkuin mahtavaisuutensa vaati; vaan moni koristus, moni tapa oli semmoinen etteivät isänmaalliset silmät sitä mielellään nähneet. He istuivat kiirehtimättä ylölliselle eineelle, miehinä jotka itse eivät ole oppineet odottamaan, vaan joita muitten hyvin sopii odottaa. Monta astiallista makeata mettä tyhjennettiin ja jokaiselle, joka sitte lupasi veljiä seurata, tarjottiin malja. Viimein nousivat komein seu-

Digitized by Google

roineen ja astuivat vapaiden miesten piiriin, johon ei orjat eikä vaimot saaneet tulla. Siinä aaltoili jo väki kunnittain, ja toimellisia miehiä kulki joukosta joukkoon, niinkuin nykyjäänkin nähdään ennen vaalia. Esimiehet menivät papin kanssa yhteen, tavalliset uhrit teurastettiin, käräjät aljettiin. Yksinkertaiset olivat päätettävät asiat, yksinkertainen päätös itse, edusmiehen vaali maanpäiviin oli pää-asiana. Puolipäivän rinnassa oltiin ennenkuin vaali alkoi; ympärillä ammui karjat, pyrkien pois lakeasta varjokkaasen metsään, ympärillä liikkui levottomasti vaimoja ja lapsia tyhjentäen leirit, joita heidän oli täytynyt heittää, että kokouksella olisi siaa.

Juhlallisesti kehoitti pappi rauhaan ja rehellisyyteen, ja hänen vai'ettua rupesi kuulumaan täältä Sigbertin, tuolta Klodomirin ja välistä muutamia muita nimiä. Silloin viittasi pappi taas ja sääti, että vasemmalle pitäisi mennä niiden, jotka olivat Klodomirin huutaneet, oikealle Sigbertin puoluskunnan. Siinäpä ilmoittihe kummallinen epäilys, joukko aaltoili kauvan aikaa; ei astunut kukaan toisesta puolesta toiseen. Vaarallista oli vasemmalta astua oikealle; oikeasta vasempaan veti sydän juuri harvoja niin väkevästi että olisivat tahtoneet mennä ensimäisiksi. Viimein erosi koko joukko miehiä, kotosin kaukaisista laksoista, jotka sattuivat seisomaan kolmen veljesten puolella, astuen oikealle, ja tätä joukkoa seurasi heti muita; muutamia yksityisiä juoksi joukkojen väliltä oikealta vasempaan; ja pian seisoi kansan enin ja paras osa oikealla, veljekset harvojen kanssa vasemmalla.

Tämä heihin koski kuin ukkosen nuoli selkeästä taivaasta. He eivät ajatelleet kuinka syvästi vuorikansa vihaa muukalaisia tapoja, ja vieraantumiseen suuttuu; eivät ajatelleet kuinka harvoin siinä, missä elämä on niin yhdenmukainen, loukkaamisia unohdetaan, millä ihmeellisellä

Digitized by Google

maltilla odotetaan koston aikaa; ylimielinen ei tiedä kuinka monta hän itse on loukannut, vielä vähemmin tietää kuin monta hänen palvelijansa ovat loukanneet. Viha kuohui veljesten suonissa, koura tapaeli miekkaa, vaan vastustajain paljous hillitsi heidät. He hankkivat paikalla matkaan eivätkä kuulleet mitenkä Sigbert valitti että häntä oli parempiensa yli ylennetty, ja että liian vaadittiin taitoa hänen nuoruudeltaan. Kauas kaikkui riemu lähtevien veljesten jälkeen, kaikki rinnat hengähtivät kuin olisivat vapautetut raskaasta painosta ja kaikki tohtivat nyt kahta kovemmin nostaa ääntänsä. Nyt alkoi avaralla kedolla hupaisa elämä. Juominki ja leikki kesti myöhäiseen iltaan, ja pimeä tuli ennen kuin kaukaisimmat lapsineen karjoineen suorivat matkaan. Sigberttiä viivytettiin kaikin puolin; täällä ei päässyt ystäviltä, tuolla esi-miehiltä, jotka hänen kanssa tahtoivat kansan asioita puhella, vieläpä tuntemattomiltakin, jotka tahtoivat semmoisia asioita ajaa, joita muut jo mennä päivänä olivat suorittaneet; hänellä kyllä ei näihin ollut tilaa enään, vaan aikaa meni kuitenkin heitä kieltäessäkin. Siten kerkesivät hänen laksolaisensa lähteä matkaan ja hän kun kiirehti jälkeen, tuli tiellä yhä uutta viivykettä eteen, vielä kaupungin portillakin pidätti häntä Roomalainen päämies, joka hänen sodan ajasta tunsi.

Hänen portista ulos astuessa oli pimeä ja hän ypöyksinään; takaa kaikkui riemu, edellä ratisi myllynratas. Silloin kuului äkkiä hänen korviinsa ääni: „Varo itseäsi, Mylly-vuorella!“ Hän ei tiennyt tuliko tuo ääni edestä vai takaa; kurkisteli kuinka hyvänsä, varottajata ei näkynyt. Niinä aikoina Helveetian miehellä ei ollut ainoastaan sateen-varjo muassansa; hänellä oli paljon muutakin matkalla pelättävänä kuin kastumista. Sigbert turvaten hyviin aseisin ja voimihinsa ei säikähtänyt, piti vaan mie-

Digitized by Google

kan varalla, kätki rinnan ja pään hyvällä kilvellään, jonka siihen asti oli kantanut selässänsä, ja kulki sitte iloisesti eteenpäin. Vieressä suhisi ruohikot, haavoissa tohisi tuuli, muuten ei kuulunut mitään. Vaan tuskin oli päässyt myllyn sivutse ja alaspäin menemässä sitä tietä, missä Stalden alkaa ja missä siihen aikaan tie kierteli vartiatorniin, niin puristi häntä äkkiä ikäänkuin maasta kasvaneet lujat kourat; kuinka monta heitä oli, hän ei tiennyt, — ketkä ne oli, ei pimeällä näkynyt. Mutta tässä äkillisessä päällekarkauksessakin hän ei unhottanut raikuttaa tuota huutoa, millä metsästäjä kutsuu seuraajansa, sillä kuinka kaukana nämät olivat, hän ei tiennyt; muuten antoi itsensä viedä eikä voimiaan menettänyt turhiin ponnistuksiin. Kohta havaitsi hän sen, että häntä mielittiin heittää tulvaavaan virtaan ja hukuttaa siihen. Vasta silloin kun pensaikosta näki rannalla oltavan, ponnisti äkkiä kaikki jäsenensä voimat. Muutamat kädet päästivät, toiset vastustelivat, kadottivat tasapainoaan, kaatuivat hänen kanssa törmän yli veteen; siinä vielä nytkähys ja hällä oli jäsenensä vapaana; hän kavahti seisaalle, tarttui aseisinsa eikä tarvinnut enään pelätä, että hukutettaisiin kuin koira, vaan saattoi kuolla tappeluun kuin mies, jos muka siksi tulikaan. Siltä näyttikin kuin olisi tämä hälle katsottu; sillä voimallisilla iskuilla tunkivat näkymättömät viholliset päälle, ja ainoastaan pimeys, jossa toinen ei saattanut toista auttaa, ja pensaat, jotka hyvin usein olivat kilpenä, estivät Sigbertin masentumista. Vaan jo valui verta monesta haavasta, hän jo kuuli vihollisia vedessä purskuvan selkänsä takanakin, kilvet jo painoivat häntä taakse-päin, — silloin äkkiä räsähti pensaat, koirien ulvominen raikahti, koiria syöksi Sigbertin vihollisten päälle, likeltä kaikkui hänen seuraajiensa huuto. Silloin päästivät äkisti viholliset uhrinsa irti ja hyppäsi-

Digitized by Google

vät vaahtoavasta virrasta, hurtat kintuillaan. Pian kuului hevoisten hirnunta ja sukkelat kaviot kumisuttivat maan.

Sigbert oli pelastettu koiransa kautta. Tämän hurjan, ihmisille vihaisen, vaan uskollisen elävän, oli hän rengille antanut talutettavaksi. Jo pian ollen Emme-virran rannalla kuuli tämä isäntänsä huudon, repi itseään irti ja seuraten vainuaan juoksi lyhyintä tietä isäntänsä avuksi. Muut koirat, vahinkoa vainuten, seurasivat sitä, koirien jälestä joutuivat rohkeimmat nuorukaiset ja apu tuli paraasen aikaan hätyytetylle sankarille. — Myllyssä sidottiin haavat, ja varottajaa ruvettiin etsimään, vaan turhaan. Sigbert tiesi missä hän oli huutanut, vaan siitä ei nyt kuulunut mitään.

Semmoisia väijyksiä ei ollut milloinkaan kuultu Helveetiassa, inhon karju kaikkui maassa, tekijöitä aavistettiin, vaan kun Sigbert oli ääneti, niin ei kukaan puhunut valitustansa.

Aventicum'issa oli vireä elämä, lähettiläitä kaikista seura-kunnista kokoontui, ei yksinänsä kulkien vaunuissa kuin nykyjään, vaan jokainen suurella seuralla, usein koko suku muassaan, usein tuli joukkoa enentämään miehiä muistakin suvuista, jotka tahtoivat asioita ajaa tahi huvitella itseään. Roomalaisia tuli tänne kaukaa, enimmiten pelien tähden, joita juhlallisen ajan kunniaksi pidettiin tai kenties houkutteli heitä maan tytärtenkin kauneus, joita semmoisina päivinä nähtiin kaikessa koreudessaan tepastelevan Aventicum'issa.

Erinomaisen riemuiset olivat tällä kertaa nämät päivät, sillä Julio Alpino, arvokkain mies Helveetiassa, joka voimalla sekä älyllään aina valvoi maan hyvää, oli saanut heille julistaa ne iloiset tiedot, että keisari Galba heille lahjaksi antoi neljännen osan verosta. Yksinkertaisessa mielessään kauhistuen keisari Neronin hirmu-töitä

Digitized by Google

olivat yksin neuvoin Vindelician maaherran Gallinon kanssa nousseet poisajamaan hirveää Neronia ja valta-istuimelle nostamaan rehellistä miestä, Galbaa. Tämä kun viimein istui keisarina, muisti, mikä ei aina tapahdu, niitä jotka häntä hädässä olivat auttaneet, ja antoi lahjaksi osan veroa. Riemuisella mielellä istuutuivat miehet neuvostelemaan, riemuisella mielellä aterioivat rikkaan Alpinon salissa ja moni emäntä koreili rikkaissa vaatteissa, ylpeästi katsellen ympärinsä avaroihin piirihin, olisko missään komeampaa ja rikkaampaa kuin hän itse. Vaan jos oliskin tahtonut olla komeinna, niin täytyi kuitenkin jokaisen todeksi tuta, että se toivo oli turha ja että Julia Alpina, maaherran tytär, kaikkia yleni loistossa ja herttaisessa ihanuudessa. Jaa, heidän täytyi sen lisäksi myöntää että, jos saattaisi ketään verrata Juliaan, niin oli se Gertrud, vanhimman veljen tytär; vaan niitä likinnä arveli jokainen olevansa kolmantena kaunokaisten parvessa. Gertrud oli tullut vanhan setänsä kanssa, jonka nimi oli Achim. Hän oli veljistä häijyin, teki kauppaa suurimmalla voitolla ja tiesi parahiten tullimiesten kanssa sovitella että hänen tuli vaan vähän maksaa ja väkensä paljon voitti; tiesi parahiten keskustella ruunun urakkamiesten kanssa että siinä kaupassa vaurastui ja he kanssa. Missä oli ihmis-kokousta, siinä hän näkyi ja siitä ei ainoasti kääntynyt kotia rikkaampana, vaan oli sen lisäksi saanut paljon tietääkin, paljon tehnyt, monen tehnyt onnettomaksi, joka kodissansa ei tiennyt että Achim'en kädestä lyönti tuli. Veljekset olivat majaa Alpinon huoneissa; siinä Sigbert tuli Gertrudin kanssa yhteen, vaan ei saanut häneltä pienintäkään puhetta; yhä ylpeämmin kohteli häntä neiti, yhä synkemmästi paloi neidon silmät. Sitä vastaan Achim ei näyttänyt kiukkua, oli ystävällinen Sigbertille ja kiitti häntä selänkin takana.

Digitized by Google

Kesken riemua tuli äkkiä sanoma että Germanian legionat olivat keisariksi huutaneet Witellion, erään ahmatin. Tämä sanoma lensi kuin tuli Helveetialaisten uskollista mieltä läpi ja ilman pitkällistä epäilystä, ilman likempiä tiedustelemisia päättivät hyvän hyvällä palkita ja lujasti pitää Galban puolta; päätöksen tehtyä panivat sen paikalla tekoon, nostivat miehistön aseisin, korjasivat vartiatorniaan, valitsivat yli-päällikön sekä oman päämiehensä jokaiselle seurakunnalle. Kokous-paikat olivat jo vanhastaan määrätyt, ja kuhunka vaara kutsui, se oli tulella ilmoitettava. Claudio Severo, rohkea metsästäjä, muuten rikkaassa talossa isän maineella elävä, tuli yli-päälliköksi, Sigbert Emmen ja Entlibuchin laksolaisten johtajaksi. Salaan asiaa ei hierottu. Sen aikuiset ihmiset eivät tunteneet sala-neuvoja, eivätkä milloinkaan ajatelleet että siinä pettäjiä saattaisi olla, missä ei muita istunut kuin Helveetialaisia. Sentähden oli juomingit heidän totiset neuvottelupaikkansa, ja mitä vaahtoavammaksi olut nousi, sitä vihaisempia tuli päätökset. Mitä pohjempaan kannut tyhjennettiin, sitä loistavammin astuivat silmien eteen menneet sankarien päivät, sitä selvemmin näkivät he muinaisten sankariten kehoittavan uusiin sankari-töihin isien maassa, näkivät heidän lupaavan voiton-riemullisilla osoituksilla, tappiosta kostoa vieraassa, tuntemattomassa maassa.

Kun huomis-päivä valkeni, pyrkivät he levolle, humalat haihtuivat, päätös pysyi kuin kuoren pois kaavittua hedelmän sydän ja päätös pantiin heti toimeen. Rahoja lähetettiin paikalla Badeniin — jo niinä aikoina vaikuttivat nämät paljon sodassa ja rauhassa. Pyrittiin yhdistykseen niiden legionien kanssa, jotka kulkivat Helveetian läpi, tahdottiin tietää kuka oli ystävä, kuka vihollinen, mihinkä turvata saisi, mitä varoa pitäisi. Sanomia lähe-

Digitized by Google

tettiin kaikkiin laksoihin asukkaille ilmoittamaan että varustauisivat tappeluun. Aventicum'issa, jossa pää-miehet istuivat ko'ossa ja odottaen käskyä töihin, edeltä-päin nautitsivat voiton riemua ja puhuivat paljon isistään sekä Lemani-järven muistoista, nähtiin pian Roomalainen päämies, orjan lailla sidottuna, riemuitseva kansa ympärillään, vietävän komeiden porttien läpi.

Riemu raikkui taivaalle kuin olisi jo kaikki ne sadat Rooman legionat kahleissa viety Helveetialaisten porttien läpi. Kaiken yötä pauhasi ilo, niinkuin vuoren-virta, joka yhä kovemmin pauhaa, mitä mustemmiksi taivaan pilvet pimenevät, mitä lähemmäksi maata ne painuvat. Mitä pahempi sää on tulossa, sitä punaisempana palaa aamusella pilvet; mitä raskaampi rasitus on, sitä isompi ilo edeltä-päin, ja ensimäistä voiton-tietoa seuraa tavallisesti pakolaisia, jotka tappion julistavat. Riemua Roomalaisen päämiehen vangitsemisesta seurasi ne sanomat, että Roomalaiset, jotka heti olivat saaneet tietää asian ja vihastuneet tästä Rooman kunnian loukkaamisesta, olivat rohkealla päällekarkauksella ryöstäneet ne Baden'iin lähetetyt rahat. Silloin tuli kiukku, painaen veri-punaiseksi ne kasvot, jotka ennen hohtivat ilosta; heti päätettiin kurittaa ryöstävä legiona Windisch'issä; mutta sillä aikaa kuin neuvoteltiin mitenkä päätös oli toimeen pantava, ja jokainen yö toi uuden neuvon, ja jokaisesta päämiehestä asia näytti toisin, aina sen jälkeen kuin asiata oli katseltu oluen tahi viinin ääressä, tuli taas ne sanomat että Galba oli tapettuna ja huima uros huimien legionain kanssa tulemassa Rheiniä ylös heidän maille.

Kun nyt se päivä äkkiä tuli, jolloin isien maine oli uudistettava, niin kävi Helveetialaisten samaten kuin niiden, jotka piloillansa kutsuvat perkelettä ja äkkiä saavat sen eteensä. Ensimäisetki sanomat koskivat heihin ko-

Digitized by Google

vasti, vaan tätä näyttivät niin vähän kuin mahdollista. Päättivät olla väkeä kokoon kutsumatta, siksi kun olisi vihollinen likellä, mutta parantaaksensa Badenin linnoitusta, korjata sen muurit ja pitää kaikki valmiina, että ensimäisellä sanalla väki kokoontuisi määrättyyn paikkaan. Helveetialaiset tiesivät että eivät sietäisi pitkää sotaa, kun maat ja karjat eivät saattaneet olla miehiä vailla, kun miehet eivät ole mielellään raavaistaan ja lapsistaan kauvan aikaa poissa. Vaan luottaen voimiinsa sekä maansa omituiseen laatuun toivoivat pikaista voittoa.

Eräänä valoisana yönä pidettiin pitkää neuvottelua, jossa Achimkin oli läsnä, lupasi apunsa, ja näkyi olevan varma voitosta. Suuriksi kehui hän veljiensä, seutunsa sekä omia voimia, ja jos Sigbert turvaisi heihin niinkuin he Sigberttiin, toivoi hän heidän yksinäänki voivan tehdä vihamiehille vastarintaa. Sigbert sen uskoi ja lupasi suin ja käsin mennä heidän kanssa. Aivan kummallinen on ihmisen sydän, niin helposti houkutellaan se oman herransa pettäjäksi. Sigbert tunsi veljesten luonteen, tiesi heidän salaiset tuumansa, tiesi mitä hänelle joessa oli tapahtunut. Mutta Gertrud oli Helveetian tyttö, jonka vertaa ei hän vielä ollut nähnyt milloinkaan; sen synkät silmät polttivat hänen sydämensä pohjaa; sen jos saisi naida, niin arveli itseään rikkaimmaksi ja mahtavimmaksi koko Helveetian maassa. Ennen hän ei ajatellut semmoista ollenkaan, vaan keräjissä käytyä ja nähtyä komeutta Aventicum'issa sekä erittäin Alpinon talossa, oli Sigbertin pää pyörryksissä. Sotijat lähtivät varhain aamulla kukin kotiseutuunsa, hankkimaan tarpeensa ja selittämään sodan syytä ja tarkoitusta. Kaikki tunsivat että Galban kuoleman jälkeen eivät oikein tienneet kenen hyväksi sotaan menivätkään, vaan olivat siihen kerran ruvenneet, ja sanoivat sen nostavansa Legionien yli-mielisyyttä vas-

taan, joka heitä muka oli loukannut. Vaan heidän sydäntänsä kuitenki ahdisti, vaikk'eivät sitä virkkaneet kellenkään, ajatellessa mitenkä, ilman tukea Roomasta sekä muista legionista, kykeneisivät puoltansa pitämään sotaan tottuneita, ylimielisiä Germanian legionia vastaan, joitten mielestä sota oli tavallista päivä-työtä, joista rasitukset olivat riemua, poltot ja verenvuodatukset silmäin miellykettä. Sigbert varhain aamulla hevoisen selkään noustessa ja tuttavien seurassa lähtiessä, kuuli aivan likeltä nämät sanat: „Varo niitä kolmea.“ Hän kääntyi paikalla, vaan ei nähnyt ketään; hän kysyi kuka se oli joka hänelle oli puhunut jotain; ei kukaan ollut kuullut ääntäkään; viimein rupesi itse epäilemään oliko mitään kuullut ruumiin korvalla vai kumman sanan omasta sielustansa. Samassa astui Achim väkitungon läpi ystävällisesti hänen luoksensa, puristi lempeästi kättä ja antoi vielä monta hyvää sanaa matkaan, ja niiltä moniIta unohti Sigbert ne muutamat.

Nyt koittivat kuumat päivät Helveetialle ja kuumien päivien jälissä joutui pitkä yö. Windonissassa seisoi huima legiona, joka tiesi, mitä tahtoi ja oli koko päivän aseissaan. Jo Cesarin ajoista tiesivät Roomalaiset hyvinki, että asiaa päättämään sukkelin keino on odottaa siksi kun on kylliksi voimia ko'olla. He siis piirittivät Badenin linnaa, vaan ei rynnättäneet sitä eikä marssineet ulommaksi, ja Helveetialaiset antoivat lumota itseään eivätkä arvelleet mitenkä pitkä teottomuus päätöksen tehtyä voimat heikontaa, niinkuin joutsessa ponnistettu jänne pitkästä ponnistuksesta löyhtyy. Tämä Helveetialaisten vitkaileminen oli Roomalaisten mieleen; he tiesivät mitä tahtoivat ja varustausivat siihen hetkeen kun sen säisivat toimeen. Niinkuin tuuliais-pää kiiti Cecina Rheiniä ylös, ja hänen lähetessä nousivat Rhetiassakin oleskelevat sekä

Digitized by Google

ylä-puolella Zyrichin-järveä majailevat sotajoukot, tunkivat läpi laksojen ja pyrkivät muiden yhteyteen, yhteiseen yritykseen. Päivä ja hetki oli määrätty, sanan-viejät kulkivat luotettavasti ja yksityiset kohortit liikkuivat kuin yhteisen ruumiin jäsenet.

Claudio Severo viivytteli kutsumusta kokoukseen, hän laski tarkkaan lukua kuinka kaukana Roomalaisten legionat vielä olisivat ja kuinka sukkelaan Schveitziläiset voisivat tulla ko'olle. Hän pelkäsi heidän paheksuvan jos heitä kahta päivää ennen tappelua kutsuisi aseisin, joten heidän tulisi olla päivän työstä erillä. Veljekset suostuivat kaikkiin näihin tuumiin, tiesivät tarkasti sanoa missä milloinkin Roomalaisten päällikkö seisoi ja kuinka sukkelaan Helveetialaiset olisivat paikalla kun tulet kerran kutsuisivat tappeluun. Mutta äkkiä tuli ne odottamattomat sanomat, että Cecina jo oli mennyt yli Rheinin, ja heti olisi saapuvilla. Nyt nosti pelko Severon viivyttelemisestään, hän lähetti sananviejät ulos, hän sytytti tulen merkit, hän odotti tornissa ystäviä, vaan näki viholliset ennenkun heitä. Suurimpia kokkoja useimmin paikoin ei sytytettykään, kaukaisemmat vartijat eivät tienneet mistään, vähin osa sanan viejiä teki tehtävänsä, ne jotka tulivat perille löysivät väen sen pitkän odottamisen tähden aivan varustamatoinna. Sentähden tulivat apuväet yksitellen ja hitaasti, ja ennenkun Severolla tarpeelliset voimat oli ko'ossa, tulvasi Reuss lakson kautta kohortit Rhetiasta, tuoden lisänään nuorta väkeä sikäläisiltä vuorilta. Edessä ja takana seisoi sillä muodoin viholliset, apuväen tulo oli estetty, kauan odotettu vihollinen karkasi äkkipäätä Helveetialaisten päälle ja hänellä oli se suuri etu, mikä myöhemmin niin usein antoi Helveetialaisille voiton — hän saattoi lyödä milloin ja missä tahansa. Hän hajotti huimalla rynnäköllä Badenin pää-

Digitized by Google

voimat ja saatua tiet sekä vuorten solat valtaansa, löi sitten apujoukot yksitellen tuhoon.

Sumisvaldissa oli Sigbert, kaikki hyvin varustettua, odottanut sotakäskyä sillä rakkaudella, joka maansa eteen uhraa kaikki, paitsi Jumalansa. Yhä kovemmin paloi hänessä levottomuus odottaessa loistavaa tulimerkkiä; hän tunsi Roomalaiset ja tiesi että ainoastaan lujin tahdoin sekä yhdistetyin voimin heille saattoi tehdä vastarintaa. Hän oli sanan-saattajia lähettänyt ala-maihin, vaan ne eivät palanneet. Veljekset, jotka olivat Sumisvaldissa, teeskentelivät ystäviksi, koettivat häntä rauhoittaa ja tiesivät kaikellaista sanoa kuinka vihollinen vielä olisi kaukana, kenties menisi Helveetian sivutse, peläten heitä. He tekivät väen suruttomaksi, vaan ei Sigberttiä. Hänellä ei ollut lepoa, yön sydämessä herättivät häntä unet valveelle, hän näki vihollisten legionat karkaavan Helveetialaisten päälle, näki nämät hajotettavan, ajettavan kuin metsän viljaa, näki maan tulessa ja savussa. Näistä kavahteli hän ylös, juoksi likimpään kukkulaan, vartiatorniinkin Myllyvuorella, missä uskollisin miehensä seisoi, vaan pimeänä oli ja pimeänä pysyi taivaan ranta. Eräänä aamuna tuli miehiä alas korkeimmilta vuorilta, tuoden sanoman että olivat tulta nähneet sinisellä vuorella ja Aargau'ta alas-päin, vaan harvassa, täällä yhden, tuolla toisen; ylä-maat olivat pysyneet pimeänä. Olivat koko ajan odottaneet merkkiä lähemmiltä vartiatorneilta, vaan tyhjään. Silloin tunsi Sigbert tietämättömyyden tuskan, synkkä aavistus antoi hänen arvata olevansa kiedottuna petoksen verkkoon, hänessä nousi sotamiehen kiukku kun ei kuullut ystävän huutoa hädässä. Ensimäisen kiukun kuohuessa tahtoi seuransa kanssa ratsastaa alanko-maahan, itse tietoa noutamaan tahi apua viemään. Vaan veljekset huusivat: kun hän olisi poissa ja tulet tulevana yönä ehkä

Digitized by Google

nostaisivat väkeä, kuka sitte kokoaisi joukot, järjestäisi, johdattaisi? Päällikön velvollisuus oli paikallaan pysyä, että mikä häntä hakisi, siinä tapaisikin. Voisihan hän sanan-saattajia lähettää, jotka olisivat yhtä sukkelat kuin hän itsekin, vaan joiden poissa-olo ei vaikuttaisi mitään. Tämän käsittikin Sigbert, veti jalan jalustimesta, vaan teki myös rohkean päätöksen ko'ota seutunsa väen, ja käskyä enempää odottamatta omin takauksin tulevana aamuna mennä veljiensä avuksi, joiden hätää tänä samana päivänä hän kyllä ei tiennyt, vaan eriskummaisella aavistuksella näkyi tuntevan, niinkuin kaksois-veli tuntee sen haavan, jonka veljensä on saanut toisella puolen merta. Hämärän tullessa lähetti sanoman likempiin torniin, että annettaisiin kovimman hädän merkki; hän lähetti ketä vaan saattoi, komentonsa julistamaan ja syynsä siihen. Ne kolme vaikka puhuivat vastaan, sanoen sen tyhmäksi, kiljuen ettei hänellä semmoisiin ollut valtaa, uhkaten että eivät seuraisi häntä, pidättäen muitakin sentähden, että hän muka oli itsevaltainen. Hän ei siitä huolinut eikä antanut estää itseään, tahtonsa oli luja ja siitä sai hän jonkun levon. Kummalla silmällä katseli häntä Gertrud, joka Helveetian neitojen tavan mukaan oli saapuvilla kun maan etuja keskusteltiin. Vielä synkemmin paloi silmänsä, monasti näytti kun olisi hän tahtonut puhua ankarasti ja kovasti. Se painoi Sigbertin mieltä, Sigbertin, jonka sydän vielä tänäkin hetkenä paloi hänelle, ettei sillä ihanalla neidolla ollut suloisempia silmäyksiä hänelle, että se ei tahtonut heittää vihaa häntä vastaan, että niin kovin lujasti piti sukulaistensa puolta. Vaan päivän hälinässä, kun aina enempää väkeä pakkautui Sumisvaldiin ja ankarasti taisteltiin veljesten puolesta ja niitä vastaan, unohtui Sigbertiltä nuot silmäykset; palavin sanoin sai hän enimmät puolellensa ja huimem-

Digitized by Google

maksi nousi sotahuuto, niin että kuka ei tahtonut näyttää pelkurilta, ja sitä ei kukaan tahtonut, se ei puhunut enää vastaan, kaikki varustelivat itseään; aamun koitteessa kun kukko laulaisi, piti heidän oleman paikalla. Sumisvaldissa vaikeni hälinä, aurinko peittihe synkkien pilvien alle; ja raskasta sadetta alkoi resahdella maahan. Pelolla katseli sitä Sigbert, hän pelkäsi että sade voisi estää tulet näkymästä ja siis estää kokouksen. Sade herkesi; pimeämmäksi, mustemmaksi kävi yö, vaan ei yhtään tulta leimahtanut, ei likinkään Myllyvuorella.

Silloin nousi hänessä vimma ja tuska niinkuin äitissä joka silmäteränsä näkee käärmeiden kierroksessa. Huimasti juosten riensi hän vuorta kohti. Samassa paikassa kuin ennenkin kuuli hän vierestänsä huudon: „Älä mene Myllyvuorelle!“ Niin huudettiin kolme kertaa, ja kolme kertaa Sigbert vimmassa ja tuskassa ei huolinut siitä, vaan riensi kiireisillä askelilla eteenpäin. Silloin hänestä näytti kuin rientäisi joku hänen edessä, likellä häntä, melkein kuulumattomana ja mitä enemmin hän riensi, sitä enemmän toinenkin joudutti askeliaan ihan hänen edellänsä. Yhä huimemmin karkasi hän sen kammottavan olennon jälkeen, jota ei nähnyt, jonka askeleita ei kuullut, jota hiljainen äyhkiminen vaan ilmoitti; niin juoksi myllyjen sivu. Silloin kuuli viuhahduksen, lankeemuksen, hiljaisen äänen; hänen jalkojensa juuressa makasi ruumis, johon jalkansa oli kompastua! Silloin viuhahti toisen kerran, kolme keihästä lensi häneen, kolme miekkaa viuhahti hänen päällään ja ennenkun saattoi varustautakaan vastarintaan, makasi hän kuolleena, ensimäisen vieressä. Kun ne kolme kummaksensa löysivät kaksi ruumista yhden sijasta, tahtoivat tietää kuka ensimmäinen oli. Silloin löysi Klodomir lapsensa, ja sen rinnassa, missä salainen rakkaus oli palanut ja jonka oli tahtonut panna kilveksi armaiselleen,

Digitized by Google

kolme keihästä; veri oli jo hyytynyt, henki haihtunut. Silloin nousi varmaan tuima tuska hänessä, vaan joka isänmaansa voipi pettää, siltä lapsensakin kuolon murhe pian vaikenee.

Kolkkoa oli huomis-aamulla Sumisvaldissa. Harvat tulivat paikalle, sillä ei yksikään tuli ollut kutsunut; minkä olivat pettäjät heittäneet sytyttämättä, minkä vieressä makasi uskollinen vartia kuoliaaksi lyötynä. Nämät harvat eivät löytäneet Sigberttiä, pauhasivat häntä vastaan ja haukkuivat häntä pettäjäksi. Tuota veljekset eivät puhuneet vastaan ja kysyivät tiettiinkö nyt kuka maan ja väen hyvää mieli. Niin puhelivat ja pauhasivat, kun äkkiä tuli ikään kuin taivaasta alas se tieto, josta ei kukaan tiennyt kuka sen oli tuonut, että kaikki olisi hukassa ja viholliset tulossa Sur-järveltä päin. Alankomaissa piti kaikki olla tulessa ja savussa. Silloin rupesivat vaimot kiljumaan, kiroten pettäjää, ja miehet löivät aseensa yhteen, sanoen tahtovansa kuolla maan eteen; muutamat arvelivat että pitäisi vuorissa kokoontua, ettei olisi vielä hukassa kaikki, vaan veljekset astuivat väliin, kysyen minkä ja kenenkä tähden he todella tahtoivat tapella. Sata vuotta oli muka Roomalaiset olleet hyvinä ystävinä; koko sotaan ei ollut syynä muu kuin väärä luulo, kun eivät tienneet Galbaa kuolleeksi, vaan sen hyvin hyvästi tiesivät legionat; jos olisi heitä kuultu ennen, niin olisi päästy kaikesta tästä onnettomuudesta. Niin pian kun tämä väärä luulo olisi tullut selkoon, herkeäisi sotakin. Parasta olisi lähettää Roomalaisille sana, ett'eihän heidän tahtonsa ollut muu kuin legionain tahto ja että tahtoivat tästä lähin olla hyviä ystäviä uudestaan. Tämä oli monen mielestä, joka ei oikein käsittänyt sodan syyta, hyvin lohduttavaa; siihen suostuivat iloisesti, vaan ei kukaan tahtonut sanomilla lähteä Roomalaisten luokse. Kun viimein ne kolme

Digitized by Google

siihen suostuivat, oli samana päivänä koko laksossa se ajatus, että he parahiten tarkoittivat maansa hyvää, vaan että Sigbert oli pelkuri, joka läksi pakoon niinpian kuin tuli totta. Oli niitäkin, jotka virkkoivat, ettei hän ole pelkuri, vaan Roomalaisten ystävä, joka heillä kerran oli palvellut; häntä ei enään ollut uskomista; ensi tilassa rupeaisi pettäjäksi, semmoinen Sigbert.

Komeasti varustettuna lähtivät ne kolme matkaan ja tapasivat Rheetialaiset sekä Roomalaiset alhaalla laksossa, keskellä polttoa ja murhaa. Semmoisina, jotka luulevat ostaneensa ystävyyttä, astuivat he vihollisten joukkoon, sanoivat osto-hinnan ja ilmoittivat itsensä niiksi kolmeksi veljeksi, joita Windonissassa hyvin tunnettiin, jotka olivat Roomalaisille säästäneet verta, aukaisseet vuorten solat ja tiet sillä, että pettämällä ja pakoittamalla olivat katkaisseet Helveetialaisten liiton. Vaan aivan kuin heitä ei olisi kuultu, tempasivat heidät, ryöstivät, sitoivat, varsinkin Rhetialaiset, arvellen että isänmaan pettäjiä pitää rangaista missä niitä löytyy. Veljekset luulivat tämän erehdykseksi, joka selviäisi kun tulisi tuttuja kohorttia jälkeen. Alastoinna kuin raavaita ajettiin heitä Sumisvaldia kohti; siinä näkivät kaupungin leimahtavan tuleen, huoneensa palavan, varansa ryöstettävän, karjansa teurastettavan tahi ajettavan hajalle; jopa huusivat kahleistaan armoa, sanoen sen olevan heidän omaisuuttansa, jotka muka olivat ystäviä; vaan iskuja saivat vastaukseksi. He näkivät tuttuja päämiehiä, ihmisiä, joiden kanssa olivat kauppaa tehneet; pyysivät heiltä armoa irti päästäksensä; vaan nämät pilkkasivat nauraen, löivat heitä kasvoihin, ja kun viimein Sumisvald oli tuhaksi palanut, kaikki ryöstettynä, riistettynä ja kaupunki ikuiseksi ajaksi porona, ajettiin heitä muiden ihmisten ja raavaitten kanssa maata ylöspäin. Roomalaiset löivät heitä; oma-maalaiset

Digitized by Google

kirosivat, sillä nyt tunnettiin oikeiksi pettäjiksi. Vielä paloivat myllyt, korkealle loiskivat virran vedet tulisista rattaista. Tuolla puolen näkyi koiria tien varrella kalvamassa ruumiita, jotka olivat vetäneet pensastosta. Nyt näkivät kaikki mihinkä Sigbert oli saanut ja kuka hänen kanssa oli kaatunut. Vaan veljekset kiljahtivat kauheasti ja yksillä askelilla hyökäsivät yhdessä rattaiden alle, rattaat heidät musertivat, aallot nielahtivat kitaansa ja niitä kolmea veljestä ei näkynyt enää sinä ilmoisna ikänä.

Vaan lepoon eivät päässeet. Vielä nykyjäänkin kuuluvat kävelevän synkän joen rannalla, viittaellen ja selitellen, ja niin kauan täytyy heidän siinä kummitella kuin niitä löytyy, jotka turhuuden, ahneuden tahi yli-mielisyyden tähden rikkovat velvollisuutensa. Moni vouti joka sorti leskiä ja orpoja, moni tuomari joka väänteli oikeutta vääryydeksi, moni seurakunnan virkamies joka omaa hyötyä muisteli enemmän kuin yleistä, moni maaherra joka oman säkkinsä mukaan mittasi maan etuja ja piti huolta omasta, vaan ei maan kunniasta, on ne kolme nähnyt itkemässä, viittaamassa, anovaisin silmin päätänsä pudistelemassa, ja aallot silloin kohisevat ikäänkuin Amenen siihen sanoen ja haavat tohisevat ikäänkuin varoittaen.

Digitized by Google

Digitized by Google

Vapun-päivä.

(B. Auerbach'in mukaan.)

Digitized by Google

Digitized by Google

Vapun-päivä.

(B. Auerbachin mukaan.)

Vapun-päivän aamuna näkyi kaunis ja hoikka mänty vaunumaakari Mikon talon edessä; koko puu oli karsittu ja ainoastaan latva jäänyt hakkaamatta. Se ulottui kaikkia huoneita korkeammalle, ja ellei kirkon torni seisoisi mäellä, niin olisi kohonnut senkin yli. Ei ollut toista sellaista puuta koko kylässä ja kaikki tytöt kadehtivat Eevaa, vaunumaakari Mikon vanhinta tytärtä, joka yksinään oli saanut tämmöisen riuvun.

Lapset juoksentelivat pitkin kylää; heidän keskellä liikkui kukkuran-muotoinen maja. Se oli sidottu vitsoista ja peitetty viheriäisillä lehvillä. Poika, joka oli kätketty majaan, pani sen liikkeelle; hän meni tällä tavoin talosta taloon; joka oven edessä seisahtui vähäksi aikaa. Kaksi poikaa kävi hänen vieressään kantaen koria täynnänsä ruumenia ja munia. Iso joukko muita poikia, viheriäisiä lehviä käsissä, seurasi heitä. Joka talon edessä lauloivat runon, jossa ilmoittivat „Toukokuu-miehen“ tulleen sekä pyysivät munia koriinsa; muuten lupasivat hajottaa ruumenia kynnykselle ja uhkasivat, että näätä tulisi viemään kanat, ell'ei heille mitään annettaisi. Missä eivät saaneet munia, täyttivät sitten uhkansa sekä viskasivat nauraen ja riemuten kourallisen akanoita kynnyk-

Digitized by Google

selle. Melkein joka paikassa tehtiin heille mieliksi; näin kulkivat talosta taloon. Mutta kyläläiset eivät tällä kertaa paljon huomanneetkaan tätä hälinää; sillä kaikki olivat riukua ihailemassa vaunumaakari Mikon huoneen edustalla. Riuku oli nähtävästi tuotu vähintäkin kuuden miehen ja kahden hevosen avulla. Ihmeellistä oli, kuinka se oli voinut tapahtua näin salaa; sillä semmoisten riukujen asettaminen oli kovasti kielletty ja pidettiin suurena metsän raiskauksena; sitä rangaistiin kolmen kuukauden työllä ojennus-huoneessa. Siitä syystä ei kenkään pojista tohtinut vanhaa tapaa myöten panna kultansa kodin eteen tämmöistä koristusta; ainoastaan Vendel'in Matti, joka „käveli Eevan tykönä", teki sen kuitenkin, huolimatta tästä kiellosta. Ei kukaan voinut arvata, kenen avulla oli tuonut männyn; sanottiin häntä auttamassa käyneen muutaman pojan Dettensee'stä, joka oli parin virstan päässä sieltä ja kuului Sigmaringen'in pieneen valtakuntaan.

Useat talonpojat, jotka auroineen aseineen olivat menossa pelto-työlle, seisahtuivat vähän aikaa katsellaksensa riukua. Myöskin Vendel'in Matti oli heidän joukossa; hän hymyili itsekseen ja iski silmää Eevalle, joka iloisena katseli ikkunasta; — hänen silmänsä ilmoittivat paljon. Kun kysyttiin Eevalta, kuka oli asettanut riuvun, vastasi hän ainoastaan leikillisesti kohauttamalla olkapäitänsä.

Pojat tulivat par'aikaa vaunumaakari Mikon huoneen kohdalle ja aloittivat laulunsa, kun kylän poliisimies astui esille ja kiljui heille kovasti: „Olkaa vaiti, poikanulikat!" Lapset yht'äkkiä vaikenivat; sitten kävi poliisimies suoraan Mattia kohtaan ja tarttui hänen käsivarteensa sanoen: „lähde mukanani kylän-voudille!"

Digitized by Google

Matti sysäsi pois hänen leveän kätensä ja kysyi: „minkä tähden?“

„Kyllä sen saat nähdä; lähde vaan mukaan; muuten käypi pahasti.“

Matti katseli oikealle katseli vasemmalle, ikään kuin ei tietäisi, mitä hänen piti tekemän, tahi odottaisi joltain puolelta apua ja neuvoa. Silloin lehtimaja yht'-äkkiä liikkui poliisimiestä vastaan ja löi häntä silmiin. Poika varmaankin luuli olevansa suojeltuna kaikista loukkauksista, koska oli Toukokuun edusmiehenä; mutta poliisimies ei tunnustanut kenenkään muun loukkaamattomuutta, kuin omansa, ja särki yhdellä reväistyksellä pojalta koko lehtimajan. Kristiani, Matin nuorin veli, hyppäsi sieltä ulos. Niin hävisi „Toukokuu-mies.“

Sillä välillä oli Eeva tullut huoneesta; hän tarttui Matin käsivarteen, ikäänkuin häntä pelastaaksensa; mutta tämä sysäsi yhtä tuikeasti hänenkin kättä luotansa ja poliisimies sanoi Eevalle: „Saat vielä kokottaa, siksi kuin tullaan sinua hakemaan.“

„Jo lähden“ sanoi Matti, heittäen silmänsä paljoa ilmoittavaisella tavalla Eevan päälle. Vaan tämä ei nähnyt enää mitään, sillä katkerat kyyneleet nousivat hänen silmiinsä ja, esiliinalla kasvojansa peittäen, palasi hän kiireesti huoneesen.

Talonpojat läksivät pelloilleen; Matti meni kahden poliisimiehen kanssa kylään ja lapset hoihottaen juoksivat perässä. Kun poliisimies ei tainnut enää kuulla, niin muutamat rohkeimmat pojista huusivat: „Soges, Soges!“ Tämä oli poliisimiehen soimaus-nimi; sitä kuullessaan hän aina julmasti suuttui. Hän oli nimittäin toimittanut tätä virkaa Itävallan hallituksen viimeisinä vuosina; virallisessa innossaan luuli, että hänen pitäisi myöskin puhumaan Itävallan kieli-murretta, ja sentähden sanoikin kerran: „I

Digitized by Google

sog es" *). Siitä ajasta jäi Soges hänen pilkka-nimeksensä.

Soges, Matti ja toinen poliisimies katosivat kylänvoudin mustan oven ta'a. Kylänvouti heti torui kovasti Mattia hänen rikoksestaan.

Matti seisoi rauhallisena; hän liikutti vaan hiljasti jalkaansa erästä sävelettä myöten, jonka lauloi mielessään; vihdoin sanoi hän: „Joko kohta olette lopulla? ei tuo kaikki minuun koske ensinkään; en ole asettanut riukua. Jatkakaatte nyt vaan, jaksanhan minä kuunnella vielä vähäisen aikaa.

Kylänvouti kiivastui, hän aikoi karata Matin päälle; mutta Soges kuiskutti hänelle jotain korvaan ja puristettu nyrkkinsä laskeutui. Hän käski Sogesin viedä Matin neljäksi kolmatta tunniksi vankihuoneesen, koska muka hävyttömästi oli kieltänyt tehneensä rikoksen.

„Olen kotoisin tästä kylästä, kyllä minun löytää, en minä näin joutavasta asiasta lähde pakoon; minua ei saa panna kiinni", sanoi Matti vapaasti.

„Ei saa panna?" huusi kylänvouti kiivastuneena, „kyllä sen saapi nähdä, sinä . ."

„No! johan on haukuttu kylläksi, jo lähden poies", sanoi Matti, „mutta talonmiehen poikaa ei pitäisi kohdella tällä tavalla. Jos serkkuni, Buchmaier, olis kotona, niin se ei suinkaan voisi tapahtua."

Mentäessä vankihuoneesen näki Matti Eevan, mutta hän ei kokenutkaan puhua hänelle. Eeva ei tainnut sitä ymmärtää, kauan katsasti hänen jälkeensä; viimein läksi kylänvoudin huoneesen, sortuneena häpeästä ja huolesta. Kylänvoudin vaimo, näet, oli Eevan kummi; hän ei aikonut lähteä sieltä ennen kuin Matti pääsisi vapaaksi.

---

*) = Ich sage es = sen sanon.

Digitized by Google

Mutta tämä vaikuttavainen välitys tällä kertaa ei auttanut mitään; kylän-vouti odotti tutkinto-käräjiä ja koki järkähtämättömällä ankaruudella suositella itsensä pää-tuomarin mieliin.

Uskollisen ja viisaan apulaisensa Sogesin avulla pani kylänvouti kokoon kertomuksen asiasta; varhain seuraavana aamuna vietiin Matti Horb'in kaupunkiin. Hyvää oli, että tie meni kylän toisella puolella ja ett'ei Eeva saanut nähdä Mattia; sillä surkealta näytti, kun tuo muulloin uljas ja siveä poika nyt oli niin sortuneen ja hävinneen näköinen; yksi ainoa yö oli hänen muuttanut semmoiseksi. Vihoissaan taittoi Matti lehden joka kerta, kun kuljettiin metsän läpi ja viskasi sen aina järkiään poies. Kun tultiin töyräälle männikköön, taittoi hän mänty-risun ja piti sen hampaissaan. Koko tiellä ei virkkanut sanaakaan. Tämä risu oli ninkuin merkkinä, ett'ei ilmoittaisi mitään riuvun asettamisesta; se piti hänen kielensä ikään kuin jollakulla loihdolla. Käräjä-huoneelle tultua otti hän kiireesti risun suusta ja pisti melkein tietämättänsä tämän kanteen-alaisuutensa kuvauksen lakkariinsa.

Se, jok'ei koskaan ole ollut lain kourissa, ei tiedä, miten hirmuiselta tuntuu, kun et ole enää omassa vallassasi; on ikään kuin ruumiisi olisi sinulta otettu pois. Lykättynä kädestä käteen täytyy itsestään nostaa jalkojansa ja kuitenkin käydä ainoastaan mihin muut tahtovat, Sen tunsi Mattikin; sillä hän oli ensikerran elämässään oikeuden edessä. Hän oli niin alakuloinen ja pelkäsi niin kuin olisi oikein suurikin pahantekijä, melkein ikään kuin olisi tappanut ihmisen. Polvensa olivat vaipumaisillaan, kun hänta vietiin pitkistä portaista ylös mäkeä. Hän suljettiin torniin, joka seisoo korkealla mäellä kuin valloitus-linna, taikka iso, kivinen etu-sormi, hä-

Digitized by Google

ristävä koko ympärystölle ja käskevä olemaan varoillansa.

Aika oli Matin mielestä kovin pitkä. Hän ei muistanut olleensa koskaan yksinään tuntiakaan työtönnä. Mitä hänen nyt piti tekemän? Hän katseli hetken ulos ikkunasta, joka oli kaksinkertaisella ristikolla varustettuna kuuden korttierin paksussa muurissa, mutt'ei nähnyt muuta kuin palasen sinistä taivasta. Rahilla maaten leikitteli hän kauan männyn oksalla, jonka löysi lakkaristaan; se oli vielä jäännös ulkonaisesta vihannasta maailmasta. Hän pisti sen lautojen rakoon ja mielensä kuvitteli sen pitkäksi riuvuksi, joka seisoi Eevan huoneen edessä; hänesta näytti jo sata vuotta kuluneen siitä, kun sen oli nähnyt. Huoaten kavahti hän ylös, katsahti hämmästyneenä ympärilleen ja löi jalkaa maahan; viheltäen alkoi hän lukea havuja männyn oksassa. Vaan sen työn heitti kohta kesken ja katseli oksaa tarkemmin; silloin havaitsi ensikerran, kuinka kaunis on semmoinen oksa; alapuolella olivat havut tumman viheriäiset ja kovat, mutta päässä vielä ihan hellät ja vaaleat sekä niin pehmeät kuin nuoren linnunpojan höyhenet, ja varsin ylhäällä oli pikkarainen itu kauniisti päällitysten olevine helpeineen; — siitä piti kävyn syntymän. Suloisempi kuin lavendelin ja rosmariinin haju oli oksan tuores pihka-tuoksu. Matti pyyhki sillä hiljaan ja verkalleen kasvojansa ja ummistettuja silmiänsä; viimein nukkui, oksa kädessä. Unessa näytti hänestä, kuin olisi lumouksella kiinnitetty heiluvaan mäntyyn, niin ett'ei voinut liikuttaa ainoatakaan jäsentä; hän kuuli Eevan ääntä, joka rukoili pahaa henkeä päästäksensä siihen ylös häntä pelastamaan. Silloin havahti; hän kuuli todellakin Eevan ja veljensä Kristianin ääntä. He toivat hänelle päivällistä ja anoivat vanki-

vartijalta luvan päästä sen läsnä-ollessa Matin puheillen; vaan sitä ei annettu.

Vasta ilta-puolella vietiin Matti tutkimukseen. Yli-amtmanni *) heti kutsui häntä „sinuksi" ja haukkui häntä kirja-kielellä samoin kuin kylän-vouti edellisenä päivänä talonpoikain murteella. Niin kauan, kuin käräjät eivät ole julkisia, kuten muinoin olivat koko Saksassa, voi virkamies kohdella kanteen-alaista, miten itse tahtoo; vaikk'ei enää saa pieksettää tai kiduttaa tunnustukseen, niin toki löytyy monta muuta, usein vaikeampaakin rääkkäystä.

Yli-amtmanni käveli rämisevillä kannuksilla edes takasin huoneessa, kerkeästi vääntäen pikku paperia sormillansa, ja kysyi häneltä:

„Mistäs olet puun varastanut?"

„En tiedä mitään koko asiasta, herra yli-amtmanni."

„Saakelin konna, sä valehtelet!", sanoi tulisesti amtmanni, astuen Mattia kohtaan ja tarttuen hänen takkiinsa.

Matti peräytyi, kätensä itsestään puristihen nyrkiksi. „En ole konna", sanoi hän vihdoin, „teidän pitää kirjoittamaan pöytäkirjaan, mitä olette sanonut; tahdon nähdä, olenko konna. Kyllä serkkuni Buchmaier taas tulee kotiin."

Tämän kuultuansa puri amtmanni huuliansa, kääntyen toiselle puolellen.

Jos Matin asia vaan olisi ollut paremmalla kannalla, niin olisi amtmanni voinut joutua pahaan pulaan; mutta hän oli niin älykäs, ett'ei antanutkaan panna puhettansa pöytäkirjaan. Hän helisytti kelloansa ja käski Sogesin tulla sisälle.

---

*) „Amtmann" on virkamies Saksassa, jolla on sekä tuomarin että voudin ammatti kihlakunnassa.

Digitized by Google

„Mitä todistuksia on teillä, että tuo on asettanut riuvun?"

„Joka lapsi kylässä, yksin tiilitkin katoilla tietävät että Matti käypi Eevan tykönä; elkää panko pahaksi, mutta minun mielestäni olisi parasta, että Eeva käsketään tänne; silloin ei hän suinkaan kiellä; hän ei voi tehdä valaa, ett'ei ole totta."

Matti sen kuultuansa avasi silmät leveälle ja huulensa vävähtivät, mutta hän pysyi äänetönnä. Amtmanni oli vähän aikaa hämmästyksissä; hän ymmärsi aivan hyvin semmoisen todistuksen olevan mitättömän; mutta hän tahtoi „näyttää muille varoituksen", kuten la'in lauseella virkkoi.

Kun Matti, Soges ja tavalliset kaksi lautamiestä olivat kirjoittaneet nimensä pöytäkirjan alle, oli tutkimus lopullaan. Matti ei tohtinut enää toista kertaa vaatia, että yli-amtmannin haukkumiset pantaisiin paperille; hän vietiin jälleen takaisin vankihuoneesen.

Jo oli myöhään illalla, kun Eeva istui ylhäällä kukkulalla ja katsoi torniin päin, joka näkyi tuonpuoliselta mäeltä; luuli Matin toki viimein tulevan. Hän istui pensaston takana, ett'eivät ihmiset häntä näkisi ja puhuttelisi. Silloin näki Sogesin tulevan niitun ylitse; Eeva riensi maantielle, Soges viittasi hänelle ja hän juoksi kiireesti häntä vastaan.

„Käy hiljaa, Eeva" huusi Soges, „tahdoin vaan sanoa, että mulla on vähemmän käymistä, koska tapaan sinut täältä; sinun pitää huomen aamuna kello kahdeksan tulla oikeuden eteen."

Eeva vaaleni ja hämmästyi; sitten juoksi mäestä alas ja seisahtui vasta Neckarin rantaan; kummastuneena katsahti taakseen; hänestä oli ikäänkuin heti pan-

Digitized by Google

taisiin vankeuteen ja järkiään pitäisi juoksemaan pakoon. Itkeä nyyhkyttäen palasi hän alla-päin kotiinsa.

Melkein koko yöhön Eeva ei sulkenut silmiänsä; sillä huomennahan piti hänen ensikerta astuman oikeuden eteen. Kaikenlaisia kuvia mustaan verhotuista huoneista juohtui hänen mieleensä, ja ellei leikkikumppalinsa, räätälin Agata, olisi luvannut maata hänen kanssansa, niin olisi nääntynyt tähän hätään.

Aamun tuskin koittaessa meni Eeva kaapillensa ja otti pyhävaatteensa. Agatan täytyi häntä pukea; Eeva vapisi niin, ett'ei itse voinut solmia nauhaakaan. Surumielisesti katseli itseänsä särkyneessä peilissään; hänestä oli ikäänkuin pitäisi pyhä-vaatteissaan lähteä maahanpaniaisiin.

Vaunumaakari Mikko saattoi tytärtänsä, eihän muka voinut antaa lapsen mennä yksinään. Tultua käräjähuoneelle vaunumaakari otti hatun päästänsä, silitti lyhyet hivuksensa ja oli aivan nöyrän näköinen jo oven edessä seisoessansa. Hän laski ora-tuomisen keppinsä seinää vastaan; sitten kolkutti ovea, pää nöyrästi kuurullansa ja pitäen kolmisärmäisen hattunsa rintaa vastoin. Ovi aukeni. „Mikä asiana?“ kysytään tylyllä äänellä.

„Minä olen vaunumaakari Mikko ja tuo on tyttäreni Eeva; se pelkää niin kauheasti, sen tähden tahtoisin kysyä, enkö minä myöskin saisi tulla oikeuden eteen.“

„Et saa“ oli tyly vastaus ja ovi paikalla paiskattiin kiinni, niin että Mikko hämmästyi. Hän ei voinutkaan mainita, mitä oli aikonut, että oikeastaan hänen, mutt'ei Eevan, pitäisi vastaamaan oikeuden edessä, koska riuku oli asetettu hänen huoneensa eteen.

Molemmat kädet kepin päällä ja leuka kätten nojassa istui vaunumaakari Mikko tyttärensä vieressä portaalla ja loi silmänsä kivien päälle, jotka näyttivät yhtä

Digitized by Google

kylmiltä ja säälimättömiltä kuin virkamiehen kasvot. Sitten mutisi itsekseen: „Jos Buchmaier vaan olisi täällä, kyllä hänelle silloin tulisi toinen marsi eteen.“ Eeva ei voinut virkkaa sanaakaan; kädet ristissä välistä vaan köhisi kauniisti silitettyyn niistin-liinaansa.

Vihdoin kutsuttiin häntä huoneesen, hän nousi urheasti; isä ja tytär ääneti silmäilivät toisiansa ja Eeva katosi oven taa. Hän seisahtui oven suuhun, yli-amtmanni ei vielä ollut saapuvilla; mutta kirjuri istui siinä leikitellen kynällänsä ja hänen vieressänsä olivat molemmat lautamiehet; he kuiskuttelivat hiljaa keskenänsä. Eevan koko ruumis vapisi. Noin kymmenen minuuttia kesti äänettömyys; se oli Eevan mielestä ijankaikkisuus. Viimein kuului kannusten räminä; yli-amtmanni tuli. Eeva nähtävästi oli hänelle mieleen, sillä hän tarttui hänen leukaansa, taputteli sitten hänen hehkuvia, punaisia poskiansa ja sanoi: „käy vaan istumaan.“ Eeva totteli ja istuutui epäillen tuolin äärelle.

Kun hän, silmät maahan luoden, oli vastannut tavallisiin kysymyksiin ja ilmoittanut nimensä, säätynsä, ikänsä j. n. e., kysyi amtmanni: „No kuka on sulle asettanut riuvun?“

„Sitä en voi tietää, herra yli-amtmanni.“

„Etkö tiedäkkään, kuka on kultasi?“

Eeva rupesi kovasti itkemään. Mielestänsä oli julmaa kieltää, eikä kuitenkaan voinut tunnustaa. Amtmanni auttoi häntä sanoen:

„No, mitä siinä on epäämistä? Matti on kultasi, aiottehan kohta mennä naimiseen.“

Eeva ajatteli, miten neljän viikon takaa piti tulla oikeudelta naimis-kirjaa hakemaan; hän luuli, ett'ei silloin saisikaan „paperiansa“, jos nyt kieltäisi. Eihän nyt käynytkään epääminen; se oli omatuntoa vastaan. Sydäm-

Digitized by Google

mensä sykki kovasti; eräs ylentäväinen uljuuden tunto heräsi hänessä; se kohosi kaikkien vaarojen yli ja virkisti häntä kokonansa; hän ei muistanut enää paperiansa, eikä yli-amtmannia, eikä ajatellut, missä oli; hän muisti ainoastaan Mattia. Viimeinen kyynel vieri hänen silmäripsistään, silmänsä loistivat kirkkaasti; hän nousi kiireesti, katsahti ikäänkuin voitosta kirkastettuna ympärilleen ja lausui: „Niin, en ottaisi ketään muuta maailmassa."

„Mattiko siis on asettanut sulle riuvun?"

„Saattaa niin olla; mut emme saa olla läsnä, ja minä olen tämän yön . . ." taas ei voinut puhua enempää itkultaan.

Hyvää oli, että Eevan silmät olivat ummessa, niin ett'ei nähnyt lakimiesten naurua.

„Tunnusta vaan; ei kukaan muu ole pannut sulle riukua."

„Mitä minä voin tietää?"

Kun amtmanni teki kaikenlaisia senkaltaisia kysymyksiä ristin rastin ja ystävällisesti vakuutti, että rangaistus tulisi sangen helpoksi, niin sai vihdoin Eevan tunnustuksen.

Silloin luettiin hänelle pöytäkirja, jossa hänen sanojansa oli kännetty kirja-saksaksi ja saatettu järjestetyksi puheeksi; kaikista tytön kyynelistä ei ollut sanaakaan siinä. Eeva hämmästyi kuullessansa mitä kaikkia oli sanonut; mutta hän kirjoitti kuitenkin alle ja oli hyvin iloisena, koska taas pääsi poies. Kun ovi taas oli suljettuna hänen takanansa, seisahtui hän yht'äkkiä kuin lumottuna ja pani kätensä ristiin; syvä huokaus tunkeutui hänen rinnastansa. Hänestä oli ikäänkuin maa vajoaisi hänen altansa; sillä nyt vasta ajatteli, mitä kenties oli tehnyt Matillensa. Portaan käsipuista kiinni pitäen meni

Digitized by Google

hän pelon-alaisena kivi-rappuisia alas etsimään isäänsä, joka „Karitsa"-kapakassa joi tuopillisen sydämmensä lohdutukseksi. Sanaakaan virkkamatta ja huuliansa kastamatta istui Eeva hänen viereensä.

Sillä välillä otettiin Matti taasen tutkittavaksi; kuultuansa Eevan tunnustuksen, löi hän jalkaa maahan ja kiristi hampaitaan. Tämä käytöksensä otettiin heti tunnustuksen perustukseksi, ja väsyneenä antautui Matti; mutta hän käyttihen vielä niinkuin metsän eläin, joka on käynyt verkkoon ja käännäikse joka puolelle päästäksensä irti, vaan aina enemmän kääreytyy.

Kun kysyttiin Matilta, mistä oli tuonut männyn, sanoi hän ensinnä ottaneensa sen Dettensee'n metsästä (Sigmaringen'in maasta). Mutta koska silloin tahdottiin ruveta uuteen tutkimukseen ja lykätä asian Haigerloch'in käräjiin, niin vihdoin tunnusti ottaneensa puun omasta „Weiherle'ssä" olevasta metsästään. Hän sanoi sen olleen niitä, jotka metsäherra oli määrännyt hakattaviksi ensi-päivinä.

Näitten huojentavaisten asian-haarain tähden tuomittiin Matti maksamaan vaan kymmenen taaleria sakkoa, koska oli hakannut puun omasta metsästään, ennenkuin oli määrätty hakattavaksi.

Ylhäällä mäellä, siellä missä Matti edellisenä päivänä oli katkaissut oksan, kohtasi hän Eevan ja hänen isänsä, jotka tulivat sinne niitun poikki. Matti tahtoi lähteä edespäin tervehtimättä. Silloin juoksi Eeva häntä kohtaan, tarttui hänen käteensä ja huusi vaikeasti huoaten: „Matti, elä ole pahoillasi; kas täss' on korvarenkaani ja helmeni myöskin, jos sun täytyy maksaa sakkoa. Kiitä Jumalaa, ett'et ole enää vankeudessa."

Vähäisen keskusteltua antoi Matti myöten; käsityksin

Digitized by Google

Eevansa kanssa meni hän sitte kylään ja kaikki ottivat häntä ystävällisesti vastaan.

Tähän loppuu kertomus Vapun-päivän riuvusta, joka seisoi vaunumaakari Mikon talon edessä; rakastavaisten hääpäivänä kaunistettiin sitä punaisilla nauhoilla. Taivaalle näkyi tämä puu olleen mieluisempi, kuin hyvin kunnioitettavalle poliisille; sillä puu viheriöitsi melkein ihmeellisellä tavalla sekä juurtui uudestaan; vielä tänäpäänä näkyy se ikuisena rakkauden merkkinä onnellisen talon vieressä.

2.

Mutta tähän kuuluu vielä toinen merkillinen kertomus. Riuvun asettaminen Vapun-päivänä sekä eräät muut metsän raiskaus-teot, jotka sen jälkeen tapahtuivat, johdattivat yli-amtmannin antamaan käskyn, joka jo kauan oli hänen aikeissansa ollut. Hamasta vanhoista ajoista on nimittäin Schwartzwaldin talonpojilla oikeus ja tapa kantaa pieni kirves vasemmalla käsivarrella, kun käyvät kylien välillä; tämä oikeus on ainoastaan naineilla, mut ei naimattomilla miehillä. Se lienee, niinkuin puhutaan, jäännös yleisestä kansan-varustuksesta.

Ensimäisenä helluntaina luettiin kihlakunnan kaikissa kirkoissa pitäjän-tuvan mustalla taululla seuraavainen sääntö:

„Koska on havaittu, että kirvesten luvaton kantaminen usein on syynä metsän raiskaukseen, niin tämän kautta julistetaan: Tästä päivästä lähtein pitää jokaisen, joka teillä tai metsässä käypi kirveen kanssa, asianomaiselle metsän-vartialle tai poliisi-miehelle ilmoittaman, miksi tarpeeksi ja mistä syystä kirves on hänen muassaan; ellei hänellä ole kelvollista syytä siihen, maksakoon ensimäi-

Digitized by Google

sen kerran taalerin sakkoa, toisen 3 taaleria; ja jos kolmannesti rikkoo tätä kieltoa vastaan, pidettäköön vankeudessa asian laitaa myöten yksi tai kolme viikkoa.

Yli-amtmanni
Rellings."

Monta talonpoikaa seisoi ilta-saarnan jälkeen pitäjäntuvan vieressä; Matti, joka nyt myöskin oli naineitten miesten joukossa, luki asetuksen kovalla äänellä. Kaikki pudistivat päätänsä ja mutisivat hiljakseen kirouksia; mutta vanha kylänvouti sanoi ääneen: „ei tämä ennen aikoina olisi tapahtunut; sillä tuo on vanhoja oikeuksiamme."

Silloin näkyi Buchmaier, kirves kainalossa, tulevan ylhäiseltä puolelta kylää; kaikki katsastivat häneen, kun läheni. Hän oli tukeva, vahva mies paraassa iässään, ei suuri, mutta leveä-hartiainen ja uhkea. Lyhyistä nahka-housuista oli paita päässyt vähäisen näkyvilleen; avonaisen, punaisen liivin alta tirkisti pauloilla kiinnitettyin henkselien rinta-nauha, joka oli kudottu kirjavaksi ja kaukaa näytti ikään kuin pistuolin-vyö; kolmisärmäinen hattu peitti melkein liianki pienen pään, jonka lempeä muoto, varsinkin suun ja leuvan ympärillä ilmoitti suurta hellä-tuntoisuutta; suuret, heloittavat, siniset silmät ulkonevin, tummin kulma-karvoineen osoittivat selvyyttä ja miehuullista jäykkyyttä.

Matti kiiruhti Buchmaier'ia vastaan, ilmoitti hänelle asetuksen ja sanoi: „serkku, te kaikki ette ole kelpo pitäjän-neuvoksia, jos suostutte tuohon."

Buchmaier kävi verkallensa edespäin askeltakaan jouduttamatta; hän meni suoraan taulua kohden. Kaikki väistivät, jotta voisi hyvästi lukea. Hän nykäisi hattuansa vähäisen ylöspäin; äänettömyydessä odottivat kaikki, mitä sanoisi. Kun Buchmaier hiljaa oli lukenut loppuun asti, painoi hän kämmenellään hattunsa lujemmin päähän; kyllin

Digitized by Google

näkyi että oli ryhtyä johonkuhun yritykseen. — Sitten otti vakavasti kirveensä kainalosta ja löi sen mustaan tauluun asetuksen poikki, lausuen: „noin." Sen jälkeen kääntyi ympäri-seisojillen ja puhui: „Me olemme kansalaisia ja pitäjään-neuvoksia; ilman kokouksetta ja koko pitäjään-neuvokunnan suostumatta ei saa antaa tämmöistä sääntöä; tahdon kerran nähdä, onko valta kokonansa kirjurien käsissä, eikö meistä enää pidetä lukua ollenkaan; vaikka asia menisi kuninkaasen asti, niin emme saa tätä kärsiä. Kellä on sama mieli kuin minulla, se ottakoon kirveeni sieltä ja lyököön sen toisen kerran tauluun!"

Matti oli ensimäinen, joka aikoi siihen ryhtyä; mutta Buchmaier pidätti hänen käsivartensa sanoen: „anna vanhain lyödä ensinnä."

Tämä sana vaikutti paljon ujoihin ja epämielisiin, jotka olivat hämmästyksissä Buchmaier'in työstä eivätkä tietäneet, mitä heidän pitäisi tekemän. Ensinnä hakkasi vanha kylänvouti vapisevalla kädellään; sen jälkeen kaikki urhoollisesti tarttuivat kirveesen. Ei kukaan läsnäolijoista jäänyt tähän työhön ryhtymättä ja varsinkin yli-amtmannin nimeä hakattiin ristiin rastiin. Vähitellen kokoontui koko kylä; kaikkia kehoitettiin samaan kuvaukselliseen työhön; naurulla ja riemulla iski jokainen iskunsa.

Kylänvouti, kuultuansa mitä oli tapahtunut, aikoi haettaa sotaväkeä Horbista. Mutta viisas neuvon-antajansa esti häntä siitä, koska muka kuitenkaan ei mitään auttaisi; viisas Soges ajatteli myös itsekseen: „Hyvää, rikkokoot kaikki; siitä tulee koko joukko käräjän-haastoja, ja batsen*) joka haastosta; hakatkaa vaan hakkaamistanne, se koskee omaan lihaanne ja muuttuu minulle batseniksi." Iloisella muodolla istui hän „Kotkassa", viini-kortteli

*) Sen paikan pieni raha.

edessään, ja laski lukua kuinka paljon hän kylän riita-asioista voisi hyötyä.

Tällä tavoin ei lopuksi kukaan kylässä viimein jäänyt syyttömäksi tähän meteliin, paitse kylänvouti ja Soges. Vanhan kylänvoudin neuvoa myöten menivät pitäjän-neuvokset itse tiistaina oikeuden eteen ilmoittamaan, mitä olivat tehneet. Yli-amtmanni kiroili vihan-vimmassa. Ei nimensä syyttä ollut Rellings; hän oli nyt tosiaankin keritya kissan *) näköinen, jolle olisi pantu silmälasia nenään ja kannuksia jalkoihin. Hän aikoi paikalla antaa viedä pahantekijät vankihuoneesen; mutta Buchmaier astui pikaisesti hänen eteensä ja sanoi: „sekö taitonne onkin? panna vankeuteen? ei se niin kohta tapahdu. Me olemme täällä vastustamassa; vapaasti tunnustamme, mitä olemme tehneet; siis ei voi olla puhettakaan vankeudesta. En ole mikään maan juoksija; tiedättehän missä asun; minä olen Buchmaier, tuo on Bäck, tuo sepän Hannu ja tuo Mikkelin Perttu; löytäähän meitä omilta konnuiltamme. Ilman tuomiotta meitä ei saa panna kiinni, ja sittenkin on vielä apu hankittava Reutlingen'istä ja Stuttgard'ista, jos niin pitää oleman."

Amtmanni viihtyi taasen ja kutsui miehet huomiseksi kello yhdeksän tutkimukseen.

Tämä viimeinen kohta oli kumminkin hyvä sen vuoksi että Soges tällä tavoin jäi ilman hyvin luetuitta batsenittansa. Näin sekä suuret että pienet herrat usein pettyvät aprikoimisissaan.

Melkein sodalle näytti, kuin toisena päivänä enemmän kuin sata talonpoikaa läksi kylästä, kirveet kainalossa. He seisahtivat usein huoneitten eteen kutsuaksensa jonkun myöhästyneen, joka kiireessä vielä matkalla pani ta-

*) Swartswaldin kieli-murteella on Rellings samaa kuin kolli-kissa.

Digitized by Google

kin päällensä. Moni leikki-puhe jäi puoleksi, kun nähtiin Buchmaieria, joka ankarasti supisti kulma-karvojansa. Ei pisaraakaan juotu, ennenkuin mentiin oikeuden eteen. „Tee ensinnä työ, sitten syö" oli talonpoikain mielilauseena.

Yö-nuttu päällänsä, pitkä piippu suussa, katseli yli-amtmanni ikkunasta. Kun näki heitä tulevan näin varustettuna joukkona, sulki hän heti ikkunan ja kiirehti kello-nauhalle; mutta koska hänellä aina oli kannukset saappaissa, niin takertui akkuna-kartiiniin ja lankesi pitkällensä lattiaan; pitkä piippu jäi, ikään kuin ase, hänen viereensä. Hän nousi kuitenkin joutuisasti, kutsui kelloa helisyttämällä oikeuden palvelian, lähetti hänen kaupungin komentantille ja sotaväen vahtimestarille, sekä käski kaiken sotaväen tulla tarkasti ladatuilla pyssyillä. Mutta kovaksi onneksi kaupungissa ei ollut kuin neljä miestä. Hän käski näitten pysyä alhaalla oikeuden palvelian tykönä ja joka hetki olla valmiina. Käski myöskin, että talonpojat tulisivat sisällen ainoastaan yksi kerralla, ja ovi jokaisen takana heti suljettaisiin. Buchmaier ensimmä kutsuttiin huoneesen. Sisään tullessa sanoi hän, ovea pitäen: „Hyvää huomenta, herra yli-amtmanni!" sitten kääntyi ulkona seisojillen päin ja lausui heille: „Tulkaa sisälle, miehet, meillä on yhteinen asia, en puhu ainoastaan omasta puolestani." Ennenkuin amtmanni tiesikään, oli koko huone täynnänsä talonpoikia, joilla olivat kirveet kainalossa. Buchmaier astui kirjuria kohtaan ja sanoi kättänsä ojentaen: „Kirjoittakaa sanasta sanaan, minkä puhun; läänin-hallituksenkin pitää se tietämän." Sitten kahdesti oikealla kädellä nykäsi kaulustansa, nojasi nyrkkinsä viheriäiseen pöytään ja alotti:

„Puhun teidän kunniaa loukkaamatta, herra yli-amtmanni; kuningas on lähettänyt teidät ja meidän pitää teitä totteleman, niinkuin oikeus vaatii. Kuningas on kelpo,

Digitized by Google

rehellinen mies, hän ei tahdo suinkaan, että rääkätään talonpoikiä niinkuin raavaita, taikka opetellaan heitä kynsille lyömällä, niinkuin lapsia. Pikku herrasilla, jotka seisovat ylhäältä alhaallepäin, on huvitus olla olevinaan itsevaltiaina; ehkä viimein säätänevät nuottia, jonka mukaan kanan pitää kaakattaman munittuansa. Tahdon kerran ottaa kannen maljasta ja kaataa teille kuppiin selvää viinaa. Kyllä sen tiedän, ei se mitään auta; mutta asia on sanottava, minun täytyy puhua suuni puhtaaksi; tämä muru on jo kauvan minua kuvottanut. Ei seurakuntaa nyt enää pidetä missään arvossa; kaikki päätetään virkahuoneissa. Tuommoinen kirjuri riepu räävää koko pitäjään-huoneen täynnänsä talonpoikia, ja, ennenkuin tiedätkään, pannaan semmoisia kirjuria kylänvoudiksi, toinen toisensa jälkeen; silloin on kaikki paraassa kirjurin-järjestyksessä. Totta on, että järestystä pitää oleman; mutta ensinnä pitäisi katsoman, eikö kävisi paremmin ilman kirjuritta; emmehän juuri ole pöllöjä, ja voisimmehan mekin toimittaa yhtä paljon, vaikk'ei kävisikkään virka-järjestyksen tavalle. Oppineita miehiä kyllä tarvitaan, jotka pitävät kaikesta huolen; mutta ensinnä pitää kansan itsensä saattamaan asiansa järestykseen."

„Asiaan, asiaan," kehoitti amtmanni.

„Tämä kuuluu asiaan. Kirjuri-valtanne tähden ette osaa enää hallita; te rupeatte varjelemaan, huolta pitämään ja estämään — niin estämään, olin sanoa . . . . Viimein vielä panette poliisimiehen jokaisen puun viereen, jott'ei joutuisi riitaan tuulen kanssa, eikä joisi liian paljo vettä sataessa. Jos omavaltaisuutenne näin karttuu karttumistaan, niin tahtoisin vaikka lehmänkin selässä lähteä poies *). Kaikki, kaikki tahdotte meiltä ottaa; nyt on

*) Saksalainen sananlasku, joka merkitsee: pyrkiä lähtemään poies vaikka milläkin tavalla.

Digitized by Google

kysymys yhdestä asiasta, siitä emme luovu.“ Hän nosti kirveensä korkealle ja jatkoi, hampaitansa purren: „Ja vaikka minun täytyisi tällä kirveellä avata ovet päästäkseni kuninkaan luo, niin en anna sitä kädestäni. Hamasta vanhoista ajoista on meillä oikeus kantaa kirvestämme; jos ne tahtoo meiltä ottaa, niin se on päätettävä kihlakunnan kokouksessa tai valtiopäivillä ja siinä on meilläkin sana sanottava. Mutta minkätähden tahdotte meitä niistä luovuttaa? Jott'ei tapahtuisi metsän raiskauksia? Sitä varten löytyy metsän-vartioita ja rangaistuksia ja sääntöjä, ja ne pysyvät voimassaan sekä aatelis-miestä että kerjäläistä vasten. Kuinka monta hammasta on tarpeeksi köyhän talonpoian syödäksensä perunaa ja puuroa? Repikää muut suusta, jott'ei joudu kiusaukseen varastaa lihaa. Ja minkä tähden annatte koirien juosta ympäri, hampaat suussa? Kun poika tulee noin kahdeksan, yhdeksän-vuotiseksi, on hänellä veitsi tupessa, ja jos leikkaa sormeansa, niin se on hänen oma syynsä; jos sillä tekee pahaa toiselle, lyödään häntä kynsille. Kuka teille sanoo, että me olemme tuhmempia, kuin pienet lapset, ja että te olette opettajamme ja holhojamme? Te, herrat, teette ikään kuin olisi teidän ansionne, etten paikalla hyppää ulos ikkunasta; toden perästä täytyy kuitenkin joka ihmisen ja joka seurakunnan pitää huolta itsestään, ettekä te, herrat, sitä millään tavalla voi auttaa. Mitä sanon? herrat? meidän palvelijoita olette, ja me olemme herrat. Te luulette meidän olevan luotuna maailmaan teitä varten, jotta te voisitte käskeä. Mutta me maksamme teille, että olisi järjestystä maassa, emmekä sen vuoksi sitä te'e että meitä rasitettaisiin. Valtakunnan palvelijat olette, ja me, kansalaiset, olemme valtakunta. Jos emme saa oikeutta, niin emme mene pienelle kaivoselle vaan suurelle kaivolle, ja minä panen pääni pöl-

Digitized by Google

kylle ja annan pyövelin sen katkasta poies tällä kirveellä, ennenkuin mikään virkamies vastoin tahtoani saa sen minulta ottaa. Niin on, olen valmis."

Syvä äänettömyys vallitsi yltä ympärillä, jokainen katseli toistansa ja vilkaisi silmillään, ikäänkuin sanoakseen: „tuo on saanut kuulla asiansa; tehköön nyt mitä tahansa." Mutta Perttu sanoi hiljaan Bäckille: „kyllä sanat sillä suussa sulavat." „Niin, kyllä hänellä kieli on kannassansa" vastasi Bäck.

Yli-amtmanni ei antanut kauan juurtua, mitä tämä oli vaikuttanut. Paperia sormillansa vääntäen rupesi hän levollisella äänellä selittämään, miten suuri rikos oli tapahtunut. Hän laski monen tuikan pistopuheen Buchmaieria vastaan, joka sen kuullessaan vaan hiljaa pudisti päätänsä, ikäänkuin poistaisi kärpäisiä. Viimeiseksi puhui yli-amtmanni lain-juoksijoista ja kapinoitsijoista, jotka kerran ovat juoneet maljan asian-ajajan kanssa, jotka kuulevat soivan, eivätkä tiedä mistä? Tästä yleisestä poikkeuksesta palasi hän taasen kysymyksenä olevaan asiaan; hän nimitti muutamat läsnä-olevia, kiitti heitä rauhallisiksi, ymmärtäväisiksi kansalaisiksi, jotka eivät suinkaan olisi ryhtyneet tälläiseen työhön. Hän sanoi olevansa vakuutettu, että Buchmaier oli vietellyt heitä; muistutti heille heidän omatuntoansa, heidän kuuliaisuuttansa kuninkaalle ja la'ille, heidän rakkauttansa vaimoja ja lapsia kohtaan ja rukoili niitten puolesta, ett'eivät saattaisi päällensä tätä kovaa syytä; että suoraan ja vilpittömästi tunnustaisivat itsensä vietellyiksi, silloin muka heidän rangaistuksensa tulisi helpoksi.

Taasen syntyi äänettömyys; muutamat katsahtivat toisiansa ja painoivat sitten neuvottomina silmänsä maahan. Buchmaier nosti päätänsä uljaasti ja rohkeasti; hän katsoi suoraan kaikkien silmiin. Rintansa yleni; hän pidätti

Digitized by Google

henkeään, täynnänsä odotusta. Matti oli jo avannut suutansa puhuakseen, kun Sepän Hannu häntä esti; sillä vanha kylänvouti, joka yksinään kaikista läsnä-olevista oli istunut tuolilla, oli par'aikaa nousemassa. Raskailla askeleilla, tuskin nostaen jalkojansa, astui hän viheriäisen pöydän äärelle sekä sanoi, ensinnä läähättäen ja usein hengähtäen, mutta sittemmin sulalla puheella: „Suuri kiitos siitä hyvästä ajatuksesta, jonka olette meistä maininneet, sekä minusta että muista, herra yli-amtmanni, vaan minä suostun jokaiseen pykälään sitä, mitä Buchmaier sanoi. Jos vielä tarvitaan todistus, cttä herrat pitävät meitä alaikäisinä, niin te, herra yli-amtmanni, olisitte sen meille antaneet. Ei, minä olen elänyt 76 vuotta ja kaksikymmentä vuotta ollut kylänvoutina. Emme ole pieniä lapsia, että antaisimme vietellä itsiämme semmoiseen työhön, niinkuin johonkuhun koiruuteen. Kirves jääpi minulle, siksi kun minua pannaan kuuden laudan väliin. Se, joka seisoo täällä lapsena, sen vaan tuunustakoon; minä olen mies, joka tiedän, minkä teen; jos tulee rangaistusta, niin minäkin olen muitten joukossa."

„Me myöskin", huusivat kaikki talonpojat yhdellä äänellä; Matin ääni kuului muita selvemmin.

Buchmaierin kasvot kirkastuivat; hän tavoitti oikealla kädellä kirvestänsä ja likisti sen hartaasti rintaansa vastaan.

Kun tavalliset käytökset olivat lopulla, kun pöytäkirja oli allekirjoitettu ja Buchmaier saanut kopion siitä, läksivät talonpojat ääneti käräjä-huoneesta.

Vielä useat muutkin seurakunnat tekivät vastarintaa. Asia tuli lääni-hallitukseen asti. Ne, jotka näin sopimattomalla tavalla itse kirveillä olivat vastustaneet, tuomittiin maksamaan melkeän raha-summan sakkoa. Mutta yli-amtmanni Rellings kuitenkin jonkun ajan perästä

Digitized by Google

muutettiin toiseen paikkaan, eikä tätä sääntöä enää uudistettu.

Miehet sen jälkeen kantoivat kirveitänsä vasemmalla käsivarrella, niinkuin ennenkin.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

Digitized by Google

Widener Library
3 2044 100 093 939
Digitized by Google